Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

Izhar is a poet of accurate vision. His observation is sharp and keen. His response to his surrounding is quick, and poetry is marked with liberty, variety and romance. The precision of words goes with the rationality of his genuine fiery thoughts. The ideas are new and fresh. Like Dr. Jonson, he believes that there is no royal road to success in literature. That is why his style is elegant, effective and graceful. There is clarity, order and restraint in his poetry. .... His poetry fills you with admiration and you feel your taste for poetry, is getting mature. Izhar's poetry is an untraditional form of poetry, in the sense that it contains freshness, maturity and a unique quality of sound and sense.

By:-
Sher Alam Shinwari
Daily Frontier Post,
Peshawar Pakistan.
Sunday, July 2, 2000

Izhar Ullah Izhar

Lecturer in Urdu
Islamia College Peshawar University
Phone: 240305

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

کاڼي د ګل په لاس کښې خوند نه کوي

اظهار الله اظهار

سنډيکيټ اف رائټرز (رجسټرډ) پېښور (پاکستان)

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ اشاعت حق محفوظ دے

کتاب : کاڼي دَ ګل په لاس کښي خوندونه کوي

شاعر : اظهار الله اظهار

ټائټل : محمد فهيم انصاري

ترتيب : محمد اياز غزل ، شکيل احمد ناياب

اهتمام : پروفيسر شوکت الله حسن ، محمد داؤد کمال

پروف ريډنګ : نوشاد حکيم ، پروفيسر سيد ايوب شاه

رومبے اشاعت : ۱۵ ، اګست ۲۰۰۰ء

پريس : انصاري پرنټنګ پريس محله جنګي پېښور

کتابت : ارشاد خان پښتو اکيډيمي پېښور

قيمت : سل روپۍ (۱۰۰)

رابطه

اظهار الله اظهار لکچرار اردو ګورنمنټ اسلاميه کالج
پېښور يونيورسټي
فون : ۲۴۰۳۰۵

انتساب

دَ هاغې دروند پلار په نامه چې وائي
" دَ محبت زخمونه لا ښکاره شي
پوهه چې څومره حجابونه راوړي "¹

* * *

دَ خوږې مور بي بي په نوم چې وائي
زما دې هيڅ نهٔ دي پکار بچيه
رب دې ودان کړه زما هر څهٔ ته ئې

* * *

دَ خپل معصوم بچي حسان په نامه
چې زر تر زره دَ قرآن حافظ شي
او رب ترې جوړ کړي دَ اسلام مجاهد

---

¹ دا زما دَ والد صيب پروفيسر انعام الله جان قيس صاحب شعر دے چې دَ هغوي په شعري مجموعه "ژوندون کهٔ بېلتون" کښې چاپ دے۔
اظهار

Scanned by CamScanner

هائیکو

تېروتنې او نیوکې

دَ هائیکو ساخت او هیئت څهٔ دے. کومو معروضي حالاتو او نفسیاتي عواملو زېږولې ده. څهٔ تاریخ، ثقافتي او سماجي پس منظر لري او پښتو ادب ته کله، څنګه او له کومه راغلې ده. ددې وضاحتونو بیخي ضرورت نهٔ دے پاتې شوے. ځکه چې اوس دَ دنیا دَ نورو ژبو او ادبیاتو نه قطع نظر دَ پښتو ژبې او ادب دَ سر نقادانو او ادیبانو هم په دې حوالې سره دومره ضروري مواد او اهم معلومات مخې ته راوړي دي چې دوباره ذکر به ئې لوستونکي دَ تکرار دَ بې خوندۍ او دَ نظر دَ ستومانۍ سره مخ کړي. ګني نو دې سلسله کښې زما مضمون چې زما دَ هائیکو ړومبۍ مجموعه "راته غوږ ونو کښې بنګړي شرنګوي" کښې چاپ شوے دے. باید چې او لوستلے شي. او بیا په تېره تېره دَ ښاغلي محمد ایاز غزل صیب تفصیلي مقاله چې دَ هغوي دَ هائیکو په مجموعه "دَ ښائستونو دَ صحرا وړېځې" کښې موجوده ده

په دې حقله کښې کشالې هوارولې شي.

ځکه نو دلته زما مقصد دَ هائیکو په تیکنیک څهٔ تحقیقي مضمون یا مقاله لیکل نهٔ دي بلکې دَ هغې اختلافاتو سراسر هم نه بلکې سرسري شان جاج اخستل دي. چې دَ ټپې په مرسته او دَ هائیکو په غندنه کښې مخې ته راغلي دي. ممکنه ده چې په دې لړ کښې زهٔ دَ هائیکو څهٔ فني او تیکنیکي اړخونه هم په ګوته کړم. ولې حېثیت به ئې دَ بحث دَ غوښتنې او موضوع دَ تقاضونه زیات هېڅ هم نهٔ وي او زما دې خبرې سره به بیخي نهٔ متعارض کېږي چې ګني زما دا لیک په هائیکو باندې منضبط او مبسوط تحقیقي لیک نهٔ دے.

تر اوسه پورې چې دَ هائیکو په مخالفت کښې کوم لیکونه زما له نظره راتېر شوي دي هغو کښې سنجیده او غیر سنجیده هر دوه قسمه ذهني رویو برخه اخستلې ده. دې لړ کښې چې غیر اصولي او دَ هائیکو دَ صنف سره په حسد، عصبیت او بې علمۍ باندې مبني بې ځایه مخالفتونه په نظر راځي. هغه زهٔ دَ خپل بحث نه ځکه اوباسم چې داسې ذهني رویې دَ ژوند او ادب دَ غوښتنو نه صرف ځنګېږه ده بلکې دَ نا اهلۍ دَ پېټو په مخه کښې دَ ټپې په اوږو دَ ټوپک ایښودلو نادانې ده او دَ ټپې سره دَ دښمنۍ کولو لارې هوارول دي.

البته دَ ټپې او هائیکو دَ تقابل په نتیجه کښې چې کوم اصولي اختلافات یا بنیادي اندېښنې مخې ته راغلي دي. باید

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې جامنزه يې واخستلے شي ـ خوله هرڅهٔ نه وړاندې زهٔ ښاغلیو ناقدینو ته فقط دومره ګذارش کول غواړم چې د کومو اعتراضونو مفصّل او مدلّل جوابونه ما په خپل مضمون "هایکو د پښتو ادب کمپیوټر" کښې ورکړي دي هغه دې لازمي اولولي او د تصفیه شوو اختلافاتو دې په بیا بیا بې ځایه ګردان نهٔ کوي ځکه چې نو اُو دې بنائي چې زهٔ په خپلو انتقادي معروضاتو کښې په کوم کوم مقام تینګ شوے یا په کومو کومو ځایونو کښې تېر وتلے یم ـ زلمے نقاد ښاغلے ازاد اشنغرے صیب په دې باب کښې لیکي ـ

"راته غوږ ونو کښې ښکاري شړنګوي، نوم هم ښائسته او د ټانټل کټ اپ هم ښائسته .... د اکثرو ملګرو نه چې ما کومې تبصرې پرې ولوستې یا واورېدې د هغې په باب به زهٔ څهٔ ووایم، خو دا به ووایم چې که د اظهار د کتاب سر مقاله په غور ولوستے شي نو په دې کښې د دغو ښاغلیو معترضینو د قانع کولو دپاره مواد شته[1]"

ما په خپل ذکر کړے شوي مضمون کښې دا حقیقت څرګند کړے وو چې:

"د ټپې شاعر ورک وي او د هایکو شاعر ژوندے او معلوم وي[2]"

لهٰذا ګنړو ناقدینو ددې خبرې په ترڅ کښې سنجیده او طنزیه

ردّ عمل ښکاره کړو ـ د مثال یو څو نمونې دا دي:

"جہاں تک اس بات کا تعلق ہے کہ ٹپہ شاعر کو مارتا ہے اور اسکو گمنامی کے اندھیروں میں دھکیلتا ہے جبکہ ہائیکو ایسا نہیں کرتا تو اس کا مختصر جواب یہ ہوگا کہ یہ تو ٹپے کی وسیع القلبی ہے جو فرد کی بجائے قوم کو زندگی بخشتی ہے[3]"

دویمه حواله:

"مونږ خلق خو په نوم مړهٔ یو او د ټپې د خالق نوم چا ته نهٔ وي معلوم نو د چا کار څهٔ دے چې په ټپه خپل وخت خرابوي ـ ځنې خلق خو تر دې پورې وائي چې ټپه شاعر ورکوي او هایکو یې را ژوندے کوي، مطلب دا چې د ژبې او ادب غم چا سره نشته صرف او صرف د خپل ځان غم په مخه کړي دي[4]"

د حیرانتیا خبره دا ده چې ګران تنقید کوونکو ښاغلیو اخر څنګه دا فرض کړهٔ چې کښې اظهار الله اظهار په قایي ژوند کښې د ټپې د اهمیت نه انکار کوي د خبرې مطلب صرف او صرف دومره وُ چې هایکو په تخلیقي سطح د فرد د انفرادیت نفې نهٔ کوي او خود نمائي چې د تخلیق کار فطرت دے ورته هایکو کښې د تسکین موندلو زیاتې موقعې په لاس ورځي کښې نو دغه معترضین دې په خپل ګرېوان کښې سر دننه کړي او اُودې وائي که چرې د پښتو ژبې یو شاعر ادیب پخپله نامه نظم نثر، غزل، هایکو، افسانه، ناول، خاکه، تکل وغیره لیکي نو

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه به کښې دَ پښتو دَ ادب پنګه او دَ پښتنو دَ اجتماعي ژوند سرمايه نهٔ شي تسليمولے بلکې پښتانهٔ به ئې په دې سبب رد کوي چې دا اصناف له بهره راغلي دي ځکه نو دا دې خپلو خپلو علاقو او وطنونو ته واپس کړے شي که هر څومره پکښې هم دَ پښتنو دَ تاريخ، ثقافت، تهذيب، رسمونو او دَ مذهبي، سماجي او نفسياتي رويو انګازې ولې نهٔ راپورته کيږي. خدائے دې نهٔ کړي که چرې داسې اوشي نو دَ پښتو ادب په لمن کښې به اخر څهٔ پاتې شي. اخر کوم خوا خوږے پښتون به دا اوغواړي چې دَ پښتو ژبې جولۍ دې دَ ادب دې رنګا رنګ اصنافو دَ سپړدو نه سپوره پاتې شي. اوس هر کله چې تخليقي انفراديت دَ ملي او اجتماعي شعور په سفر کښې برخه اخلي او دَ قامي ترقۍ په هلو ځلو کښې هم خپل ځانته حيثيت برقرار ساتي. نو بيا په دې کښې دَ اعتراض څهٔ ګنجائش دے دې باوجود چې په معلوم کيدلو يا نهٔ ورکيدلو او دَ خپل ځان غم په څه اخستو کښې دَ زمکې او اسمان فرق دے. نوستونکې دې اوس په خپله انصاف اوکړي چې دَ پښتو ژبې او ادب دَ ترقۍ غوښتونکې ښاغلي معترضين دي که اظهارالله اظهار.

راقم الحروف ليکلي وو

"ټپې صرف علاقائي يا پښتو ادب متاثره کړے دے هايکو په آفاقي تناظر کښې دَ دنيا دَ هرې ژبې، ادب او طبقې سترګې ځان ته را اړولې دي."[۵]

ددې خبرې په ترڅ کښې ښاغلے اسير منګل ليکي:

"ٹپے نے صرف علاقائی یا پشتو ادب کو متاثر کیا ہے جبکہ ہائیکو کی عالمی پذیرائی ہوئی ہے۔ میرے خیال میں ٹپے کی جو عالمی پذیرائی ہوئی ہے وہ ایشیاء کے کسی اور صنف کو نصیب نہیں ہوئی۔ یہی وجہ ہے کہ انگریز مستشرقین نے زیادہ تحقیق ٹپے پر کی ہے اور اس صنف پر جامع کتابیں لکھ کر عالمی ادب سے اس صنف کو روشناس کیا ہے۔"[۶]

دَ ترجمې دَ فني لغزشونو نه قطع نظر دَ تعجب خبره دا ده چې دَ کوم اعتراض جواب ښاغلي اسير منګل کوي. هغه زما په مضمون کښې يو ځائے هم موجود نهٔ دے او نهٔ ما دا دعوىٰ کړې ده چې ټپې ته په عالمي سطح توجه نهٔ ده شوې. مقصد مې دا وُ چې هايکو دَ دنيا په هره ژبه کښې رواج موندلے دے او هره ژبه کښې ليکلے کيږي او ټپه دَ بين المللي پيژندګلو باوجود صرف په پښتو، پنجابۍ يا هندکو کښې ليکلے شوې ده. او هغه هم دَ بنيادي ساختياتي تبديلو سره. اوس که زما دې خبرې سره ښاغلے اسير منګل اتفاق نهٔ لري نو بيا دې ماته په انګريزۍ، اطالوي، فرانسيسۍ، جرمني، روسۍ، چينۍ، فارسي، اردو او دَ دنيا نورو لويو او وړو ژبو کښې ليکلې شوې يو څو ټپې اوښائي ولې ددې

برعکس هایکو د دنیا په هره ژبه کښې لیکلې شوې ده او لیکلې کیږي. چې کې مثالونه ئې شته. زما په خیال بناغلي اسیر منګل زما مضمون ته په پوره تناظر کښې د کتلو هیڅ ضرورت نه دے محسوس کړے او د خپلې خوښې هغه عبارتونه ئې دوستانو ته چې د هغوئ تیا تلي شوې مقصد ته ئې تقویت رسیده ؤ.

ګران بناغلي مشتاق مجروح په خپل مضمون "زن اڼي اینګا کو هایکو" کښې په راقم الحروف د خپل خاص تنقید چې جبر تلي کړي دي. لیکي:

"زن اڼي اینګا کو میني ټوټي هوم کښې زړه پیدا کړي نغنې هایکو د فحاشي اعلی ترین نمونې دي بلکې دا جذبه په ذوق سره وئیلې شوې چې اڼي اینګا کو میني ټوټي هوم کښې زړه پیدا کړي نغنو هایکو ته بیلو پرتنو وئیل مناسب دي."

وړاندې لیکي:

"په مشاهده کښې راغلي ده چې پښتو شاعري کښې تر اوسه د فلمي شاعرانو نه علاوه بل چا هڅه فحش ګوئي نه ده کړې. واحد دا نووارد صنف دے چې نځنې لیکوالو د فحش ګوئي دپاره خاص کړے دے."

زه دا وئیل نه غواړم چې بناغلي مشتاق مجروح دې ځپله اعلی و ارفع ادبي لیکې باندې لږ غور اوکړي. بهرکیف په ادب کښې فحش ګوئي واقعي چې د غندنې د اقدام دے دغه

رنګ د ادب د حسن نظریې ته زیان ورسي. زه هم د داسې رجحان مذمت کوم خو زما په خیال چې بناغلي مشتاق مجروح ځانته د فحش ګوئي نسبت کړے دے او بیا ئې د ثبوت په طور کومې نمونې وړاندې کړې دي په هغې کښې د ښکاره تیروتنو ښکار شوے دے. زما مقصد هرګز د یو غلط رجحان وکالت کول نه دي خو د حق او باطل ترمینځه فرق نه کول راته هم یو لوئې خیانت ښکاري.

درحقیقت فحش ګوئي یا فحش کاري د معاشرې د اخلاقیاتو د چوکاټ نه د وتلو او د حد د ماتولو لوئے جرم دے. چې د هوس ناکئ، شهوت پرستئ او عصمت فروشئ ښکاره بلنې پکښې د انسان نه د ښه سوچ او ګټ لارې خطا کوي او په سرې سترګې تورزوي. بېشکه د داسې رجحان خلاف نه صرف قلمي جهاد پکار دے بلکې داسې حال کښې توره وېستل زیات مناسب دي البته که ددغې عناصرو په مرسته په یوه بې ضرره پیرایه کښې د ژوند ټن بجاوي اوښودلے شي. یا د معاشرې بربنډو او لغړ اړخونه پکښې په داسې هنر اوښندلے شي چې پکښې د لذت پرستئ نه برعکس د کراهت او نفرت تصور او تصویر راښکاره کیږي نو دا به فحش لیکل نه بلکې د اصلاحي ادب په زمره کښې راځي. ځکه چې د یو شي غلط او سم استعمال د هغې د ښه او بد فیصله کوي. اوس که یو نفس پرست "بهشتي زیور" ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوک شاستر وائي نو په دې کښې به قصور د چا وي لهٰذا دوه څيزونه په دې سلسله کښې ډېر اهم دي يو موضوع او بل موضوع ته اپروچ - اوس که يو ښه خيال ته غلط اپروچ اوشي نو ښه خيال به په دې سبب ناڅنده کيږي چې کښې ناروا اپروچ ورته اوکړے شو بلکې د غلطو اندازو سر غوڅول به عين انصاف وي.

ښاغلي مشتاق مجروح چې د راقم الحروف په کومو هايکو باندې د فحش ګوئي تهمت لګولے دے د نمونې په ډول ترې يو دوه هايکو وړاندې کيږي.

واده کښې پام کوه ناوخته نه کړې
چې استعمال کښې ئې اويه نه راځي
نو د کومې ټولې چينې اوچې شي

زه نه پوهيږم چې آخر کوم داخلي انتشار ښاغلے دې بج بحثۍ ته را اوپارولو چې نقل کړے شوي هايکو کښې فحاشي ده. چې نه ئې لفظياتو کښې د هوسناکۍ څه ترغيب شته او نه ئې معنٰی د شهوانيت چغلي خوري البته څرګنده پکښې د خاتم الانبياء صلی الله عليه وسلم د وينا دا مفهوم دے چې بچے دې بالغ شي نو واده ورله اوکړه - ځکه چې زما په خيال ورستو ترې ګڼې پېچيدګۍ هم پيدا کيدے شي.

بله هايکو :-

کړښې له سره راوړه نادانۍ کښې
ګړک چې د کومې چرګې نه ماتيږي
ورله په پوزه کښې ښېله ورکوي

چې پکښې د جرم او سزا قانوني اړخ په تمثيلي انداز کښې وړاندې شوے دے او دا حکمت پکښې بيان شوے دے چې په ښځو پړې نه دي ستول پکار کښې نو مازغه ئې خرابيدے شي. خو ښاغلي مشتاق ته پکښې ښکاره فحاشي ښکاري اوس دې دوستو ملګو چغيله اووائي چې فحاشي زما په هايکو کښې ده که د ښاغلي معترض په ذهن کښې.

بحر تقدير که زما په هايکو کښې د جاپاني حياتو د ادراک او اظهار سره سره د فحاشۍ عناصر په لاشعوري توګه هم راغلي وي نو استغفرالله خدائے ته مې دې توبه وي. بلکې زه د دا رنګ هايکو د Disone کولو اعلان کوم.

البته د ښاغلي مشتاق مجروح صيب دا دعوی بيخي ئې ځايه ده. چې کښې په پښتو کښې د فلمي شاعرانو نه علاوه بل چا فحاشي نه ده خوره کړې مګر هايکو کښې دا سې کيږي.

زه پوښتنه کوم چې آيا خوشحال خان خټک بابا فلسفي شاعر وُ او که نه، که جواب ئې نفي کښې وي نو بيا د هغوي په شاعرۍ کښې چې کومې ناروا شوخۍ او امېزشونه دي تر کومه پورې ئې ښاغلے ډيفينډ Defend کولے شي.

Scanned by CamScanner

دوهمه خبره دا ده چې ښاغلے مشتاق چې د ټپې د پاکدامنۍ
نه صرف قائل دے. بلکې وکالت ئې هم کوي زما په خیال یا
خو ګنې هغوي فقط نفس کشې او برګزیده ټپې اورېدلې او
لوستلې دي او یا ګنې د ټپې فحاشي ورته فحاشي نهٔ ښکاري.
د نقل کفر، کفر نه باشد په مصداق د ښاغلي په خدمت
کښې دا څو ټپې وړاندې کېږي ددې صراحت سره چې
دا چرته اخوا دېخوا ټپې هم نهٔ دي بلکې د پښتو ژبې
مشهورې او معروفې ټپې دي چې مستندو مطبوعه ټپو
کښې شمېرلے کېږي.

یا قربان :

په ما دې خپله نغاره کړه
ورکه غرمه شه چې شُملو له به درتلمه
، چې خوله مې اخلې بسم الله کړه
پېریان پرې ناست دي اثرې به شي مېنه
، اسمان له ستورو غاړه ورکړه
ماله بې ننګه اشنا غېږ نهٔ راکوینه
، سورے سورے په ګولو راشې
چې پرهارونه دې ګنډم خوله درکومه

دا د رشو نه چونګ دے. هیله لرم چې ښاغلي مشتاق
سره به ددې ټپو په صفایۍ کښې ګڼ تاویلات او توجیهات
وي ګنې نو دا به مني چې په پښتو ژبه کښې صرف فلسي

شاعرانو نخش ګویۍ نهٔ ده کړې بلکه د پښتو ژبې کلاسک او
کلاسیکې دواړه قسمه شاعرانو ته دَدغه اعزاز پټکے په سر
دے. او دا چې ټپه هم د فحاشۍ د زد نه بچ نهٔ ده پاتې شوې.
اصل کښې جمالیات او فحاشي د یو تصویر دوه جدا جدا
اړخونه دي خو منبع ئې یوه ده یعنې جنس. اوس که دَجنس
صحت مند اړخ واخستلے شي. نو د جمال احساس به پیدا
کېږي او که نه رنځور اړخ ئې موضوع جوړه شي نو فحاشي
به ترې سازېږي. دغه وجه ده چې د جذباتو په غور ځنګ
کښې ځنې وخت په دواړو کښې د امتیاز کرښه رابښکل ګرانه
شي. په داسې نازکو مرحلو کښې ذهن د هر قسمه الائش
نه بچ ساتل پکار وي ګنې نو داسې حالتونه به راپیدا کېږي
لکه چې ښاغلے معترض ورسره مخ شوے دے.

دائي ایزړ کو هایکو لیکونکے ښاغلے مشتاق دا هم لیکي:

" زموږ د پښتو نوؤ لیکونکیو د هایکو طرف ته
مخه کړې ده او پکار هم ده د هغې وجه ډاکټر
اسرار صاحب دا بیانوي چې په پښتو کښې زموږ
متقدمینو دومره څهٔ وئیلي دي چې اوسنو لیکونکیو
ته ئې څهٔ پرېښي نهٔ دي نو ځکه دوي په دې
نو وارد صنف کښې د لیکلو کوشش نه کوي خو
هغه ورسره دا هم وائي چې هایکو لیکونکي ماته
ټول سایکو ښکاري زما یو بل ملګرے وائي چې

سره یې ولې د ادبي اصنافو قات راغلے دے چې
اوس د جاپاني صنف نه کار اخستې کېږي. چاربیته
مره شوې ده، رباعي نښته، قصیدې ختمې دي
بېکار ده چې زمونږ شاعران دغه خپل اصناف را
ژوندي کړي او که خامخا په دې اصنافو کښې طبع
ازمائي نه شي کولے نو د پښتو خالص خپل صنف
ټپه چې د هائیکو نه مختصره هم ده په هغې کښې
دې طبع ازمائي کوي."

زه خپله هم دا غواړم چې ټپه دې او لیکلے شي خو
په دې کښې څوک څه کولے شي چې اوس نوے کول د ټپې په
مقابله کښې د هائیکو تخلیق له زیاته ترجیح ورکوي. لهذا
بېکار دي چې ددې عمل په ورستو دې نفسیاتي عواملو او د
عصري غوښتنو ته پام ور اوګرځولے شي او بیا دا چې لوئے
تحریکونه په مخالفتونو نه مري بلکې نوره وده او زور موي.
بحرکیف د نباغلي مضمون نګار د حوالې ددې لیک نه قدم
په قدم د هائیکو صنف سره د هغوي د لاشعور هغه
پټ عناد راڅرګندېږي چې د "انې اینه کو لیکلو باعث او
محرک ګرځېدلے دے. بیا هم نباغلي مجروح چې د محترم ډاکټر
اسرار په حواله کومې خبرې کړې دي زه پرې اعتماد کوم
اوس هغوي پوهه شه او نباغلے ډاکټر اسرار. البته دا
خبره چې نو وارد صنف هائیکو ته د نوو لیکوالو کله ځکه

شوې ده. چې متقدمینو ورته د وېلو دپاره هیڅ نه دي
پرېښي اصولاً غلطه او غیر تحقیقي ده او ددې حقیقت منلو
نه سترګې پټول دي. چې ګني د هر دور د ادب خپلې تقاضې
اسلوب، ډکشن، نفسیات، حوالې او غوښتنې وي.

نن چې په ادب کښې د علامت، سرېلزم، ترقي پسندۍ
ډاډا ازم، تجریدیت او ازاد خیال د تلازې وغیره کوم فکري
او ټېکنیکي تحریکونه راپورته شوي دي. او شعري او
نثري ادب ئې کومې ارتقاء او ارتفاع سره مخ کړے دے
متقدمینو د هغې خوب هم نه وُ لیدلے او د هغوي د
خیال په حاشیه کښې هم چرته دغه امکانات نه برېښېدل
زه دا منم چې زمونږه کلاسیکي شاعرانو پښتو ادب ته
مستقل او پاخه بنیادونه ورېخښلي دي او راتلونکي کول
ته لارې اسانې کړې دي خو دا دعوې چې ګني د شعر او ادب
د ارتقاء سفر هغوي د موضوع او فن په اعتبار داسې کمال
ته اورسوؤ چې بل چاته ئې پکښې هیڅ نه دي پرېښي زیاتے او
سینه زوري ده.

ډاکټر صیب زمانه زیات په دې خبره پوه دے چې نن
او پرون کښې فرق وي نن چې دنیا د کومو پېښو سره مخ
ده او کوم نوي نوي علوم او فنون په کښې متعارف کېږي
یا کوم سائنسي ایجادونه او تجربې پکښې کېږي هغه د متقدمینو
زمانه کښې چرته وے او چونکې ادب ماضي سره سره د

عصري او زماني پښتو په نبض ګوتې ږدي. لهذا عصري پښتو به د تخليقي زړهٔ چاودون د مرحلو نه خامخا تېروي او محض د متقدمينو په ادبي کارنامو به انحصار نهٔ کوي. ګني نو په معاشره کښې به د ادب افاديت ختم شي. اوس که چرې د ډاکټر صيب په خبره څوک ايمان راوړي نو پښتو ادب به يو ګام هم وړاندې لاړ نهٔ شي او يو نهٔ ختمېدونکے جمود به ئې په اعصابو لکه د خېټې ناست وي. دا حقيقت هم دے چې داسې سوچونو پښتو ادب ته لوے زيان ورسولے دے.

د بناغلي ډاکټر اسرار د دې نيم پخته اعتراض يو بل اړخ دا هم دے چې نوي ليکونکي هايکو ځکه ليکي چې ګني د بره نه د نظم د نورو اصنافو دروازې بندې کړې شوې دي. دا خبره هم بې تحقيقه او د مشاهدې خلاف ده ځکه چې نن سبا کوم نمائنده هايکو ليکونکي شاعران دي هغوي د غزل، ازاد او معرّا نظم او ګڼ شمېره ادبي اصنافو په حواله نهٔ صرف پېژندګلو لري بلکې ادبي دنيا کښې منلے شوي او مستند دي مثلاً رياض تسنيم، محمد اياز غزل، شکيل احمد ناياب عامر ګمايانے، جنرال عبدالصمد مومند، نجيب الله عامر زبير حسرت او راقم الحروف پخپله هم چې شعري مجموعه "ستر ګو کښې خوب د ګودر پاتې نشو" ئې د چاچا کريم بخش د کال ۱۹۹۶ء د وړمبني انعام مستحقه ګرځېدلې ده.

پاتې شو د ګران بناغلي ډاکټر اسرار دا اعتراض چې د هايکو ليکونکي ټول سائيکو دي. نو دا د هايکو تخليق کونکيو د ذهني او نفسي کېفيتونو نه سراسر د بې علمۍ ثبوت دے او د هغې بهتان طرازۍ يوه کړۍ ده چې د هايکو خندونکي ئې وخت په وخت په څهٔ نه څهٔ شکل کښې کوي. زهٔ منم چې بناغلے ډاکټر صيب د ايم. بي. بي. ايس ډګرۍ ترلاسه کړې ده او سيکاټري د ايم. بي. بي. ايس په نصاب کښې يو څانګه ده خو دا هم حقيقت کښې چې بناغلي ډاکټر اسرار صيب چرته هم پروفيشنل سائيکاټرسټ نهٔ پاتې شوے. بلکې د ملازمت دوران کښې او د ريټائرمنټ اخستلو نه پس د يو ناکامه کوشش نه ورستو ئې چرته عام پريکټس هم نهٔ دے کړے او نهٔ د هايکو د رغوونکو د هغوي نه د علاج کولو څه شهادت په لاس راځي نو بيا اخر ځنګه د هغوي ددې خيالي تشخيص سره اتفاق وکړے شي چې هايکو ليکونکي ټول سائيکو دي اوس که بناغلے د ادب په دې تخليقي صنف کښې ځان له د ځاے پېدا کولو خواهش لرونکيو ته په دغه سبب دا ناروا نسبت کوي نو بيا خو د ادب د هر صنف سره تړلي د قلم خاوندان د دغه اعتراض په زد کښې راځي ځکه چې علت او سبب ئې يو او مشترک دے. او که چرې بناغلے د هايکو سره د سائيکو د قافيې د سمون په وجه مزاح پېدا کول غواړي نو ډېر په ادب ورته زهٔ دا وېل غواړم چې اوس عموماً د مزاح

(c) ketabton.com: The Digital Library

پیدا کولو دغه وسیله او د آف فیشن ګڼل کېږي او بالفرض که د مزاح پیدا کولو دغه استدلال قبول کړے شي نو ممکنه ده چې څوک دا هم اووائي چې د غزل لیکونکي قبول وي د ټکل لیکونکے ول اما وي او د ټپې خالق کېږي وي علی هذا القیاس ولې دا به د مزاح پیدا کولو ډېره ښه وتلې حربه او وسیله وي او هغه مزاح چې منبع په نېغه د یو انسان یا د یوې طبقې جذبات او احساسات زخمي کوي. د ادب د اعلی او رفیع منصب سره هېڅ سمون نهٔ لري.

تر څو پورې چې د الې اینډ کو هایکو د مضمون نګار ښاغلي مشتاق مجروح د یو بل ملګري ددې احتیاج تعلق دے چې کښې چاربېته، قصیده، رباعي او ټپه څهٔ مړه شوي خو نهٔ دي چې لیکونکي جاپاني صنف هایکو لیکي. ډېر بې ځایه به دې وي چې یو هایکو لیکونکي هم دا نهٔ دي ویلي چې څوک دې په ګوته شوي دې اصنافو کښې طبع ازمائي نهٔ کوي ددې اعتراض نوعیت بېخي داسې دے لکه چې څوک اووائي چې لوبغاړي دې کرکټ، هاکي، جمناسټک او سکواش وغیره نهٔ کوي. بلکې ددې په ځائے دې کشتي میرغپ کبارې او ګولي ډنډه وغیره کول شروع کړي چې چرته روایت ئې ختم نهٔ شي. بله لویه د افسوس خبره دا ده چې د "هذا ما کنزتم" غونډې د ضخیم تحقیقي کتاب لیکونکے ښاغلے مشتاق چې د کوم ملګري په حواله خبره کړې

ده. نو د هغه هېڅ نوم، ادبي حیثیت او درک ئې نهٔ دے په ګوته کړے چې د تحقیقي اصولو خلاف او ادبي دیانت نه تېښته ده. زما په خیال دغه رنګ ښاغلي مشتاق مجروح د یو فرضي کردار په خوله کښې خپله ژبه ایښې ده او په یوې تراشلې شوې مجسمه کښې ئې د هایکو خلاف خپل ذاتي جذبات ورانسدي کړیا دي خو سره څه اووائي زمونږ قامي مزاح داسې جوړ شوے دے چې سوږ مړي را ژوندي کوو او ژوندي وژنو.

پروفیسر ښاغلے داور خان داؤد په خپل یو مضمون کښې د هایکو او ټپې د هیئت د اختلاف په حقله لیکي:

"ځنې محققین د ټپې د هایکو سره نزدې تعلق په ګوته کوي خو که وکتے شي نو بنیادي لحاظ سره دې دواړو کښې د هیئت په لحاظ ډېر زیات فرق دے. هایکو د جاپاني ادب یو مشهور صنف دے. لکه د ټپې ددې د خصوصیت او مقبولیت راز هم ددې په اختصار او جامعیت کښې دے خو هایکو کښې صرف درې مسرې وي. ړومبۍ مسرعه کښې پنځه، دویمه کښې اووهٔ او دریمه کښې پنځه صوتي اهنګونه وي یعنې دا ټول نظم اوولس صوتي اهنګونه لري. ړومبۍ او دریمه مسرعه ئې برابره او هم قافیه او دویمه یا منځنۍ

Scanned by CamScanner

ئې د دوو صوتي اهنګونو هومره د دوي مله اوږده وي يعني هايکو د هيئت او موضوع دواړو په لحاظ د مخصوصو شرائطو پابنده وي.

د هايکو د صوتي اهنګ نظام د بحرِ متقادب دې ارکانو مطابق کېدے شي

فعلن فعلن فع	=	۵	
فعلن فعلن فعلن فع	=	۷	۱۷
فعلن فعلن فع	=	۵	

خو ددې برعکس د ټپې د دوو مصرعو د صوتي اهنګونو يا ملي اوازونو ترتيب په دې ډول دے

۹ + ۱۳ = ۲۲ ځ[۱۰]

د پروفيسر صيب فرمودات په سر سترګو خو ډېرې نيمګړتياګانې په کښې محسوسېږي او يو ځاے نيم کښې په کښې د تحقيقي سپرټ خلاف د سهولت احساس هم پټه پښتو نه کوي ددې نه علاوه د هغوي د حوالې دا ټيک يو فني تيندک سره هم مخ شوے دے.

معلومېږي دا چې پروفيسر صيب د هايکو هيئتي ادلون بدلون ساختياتي تبديلۍ او ټيکنيکي ارتقا په نظر کښې نهٔ ده ساتلې ګنې نو هايکو به ئې د اوولسو[۱۷] څپو او ۵ - ۷ - ۵ د ترتيب په حکمي او حتمي تقسيم کښې نهٔ راوستله يا دا هم ممکنه ده چې دې سلسله کښې پروفيسر صيب

بعضې رجعت پسندانه ادبي ذهنيت لري چې د هايکو د صنف نه د يو خاص مکتبهٔ فکر تړاکلے شوي قيود او حدود نه پورته کول غواړي. ګنې نو د جاپان درېمې هايکو ليکونکي باشو او ورستو ناقدينو چې ماسولو کاشيکي په کښې اهم دے. دغه ترتيب حرفِ آخر نهٔ دے ګڼلے او بيا په عالمي ادب کښې د يوې مصرعې، دوو مصرعو او درې مصرعو هايکو ليکلو تجربې هم شوې دي. کېدے شي پروفيسر صيب ته هغه د التفات قابلې نه وي ښکاره شوې ولې بيا ئې هم وضاحت لازمي پکار وُ.

بهر حال پروفيسر صيب چې د هايکو دپاره د بحرِ متقادب د ارکانو کوم ترتيب منلے دے او په مثال کښې ئې د همايون صياد صيب کومه هايکو وړاندې کړې ده. دواړو کښې هيڅ تړون او نسبت نشته، هايکو په پښتو ژبه کښې ده چې د رزميه اوزانو دغې قسمونو سره هم اهنګي نهٔ لري او مطلق د بحر متقارب په بنسودلې شوي بحر نهٔ مقطع کېږي ځکه چې د پښتو ژبې او هايکو ځانته يو مزاج دے او د هغې په دغه تجويز شوي بحر باندې بيخي تقطيع نهٔ کېږي. هايکو ده.

همدرد ئې نوم دے
په مينه نهٔ پوهېږي
ساده ماشوم دے .

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

بله اهم خبره دا ده چې فعلن فعلن فع په اصل کښې پنځه نه بلکې شپږ ارکان یا اصوات لري فع په دوو حرکاتو اداېږي البته چونکې په فع کښې د فني اصطلاح ترمخه سبب خفیف دے نو په ځنې موقعو پکښې یو حرکت او غورځېږي خو همېشه داسې نهٔ وي او س که څوک د پروفیسر صېب په کوته کړے شوي دغه اهنګونه راجمع کړي نو شمېر به ئې او وښ[20] نه بلکې شل وي. ددې ټول بحث مقصد دادے چې پښتو هایکو د غیر فطري قد غنونه په غار کښې دیکه کول نهٔ دي پکار. او س که څوک په دغه جاپاني ساخت کښې هایکو لیکي که په متوازي الاضلاع هئیت کښې که مردف او مقفیٰ هایکو لیکلي که ازادې او معرا هایکو پابندې پرې نهٔ دي لګول پکار ځکه چې پښتو ژبه یوه داسې ژبه ده چې د وسیع المشربۍ او وسیع القلبي یا وصف غیر فطري اصنافو او هئیتونو له په زړهٔ کښې چرته هم ځائے نهٔ ورکوي لهذا د هایکو هغه ساخت او هئیت به پاتې کېږي چې پکښې د پښتو ژبې د مزاج رعایت او ساتلے شي له څوک ورسره اتفاق کوي که اختلاف.

ښاغلے پرېشان داوُدزے لیکي:

" د ښاغلي اظهار دا هایکو ځکه د درې مصرعه ایزو نظمونو په نامه یادې کړې چې دلته هم په هره یوه هایکو کښې یو پوره مضمون ځائے شوے دے "[21]

زهٔ منم چې د ژوند او ادب په حقله د ښاغلي پرېشان یو ځانګړے نقطهٔ نظر دے. بیا هم د هغوي د منقوله رائے نه ددې غلط فهمۍ خورېږو اند ښنه ده چې ګني په هایکو کښې پوره مضمون نهٔ بیانېږي بلکې هایکو د نیمګړو مضمونونو یو ټټ او ورک تصویر وي. ممکنه ده چې د هغوي دا خیال نهٔ وي خو په لیک کښې ئې دې طرفته د پام کرځولو ښکاره احتمال موجود دے په دې موقعه نه دا خبره کول هم بې ځایه نهٔ وي چې ګني د هایکو بنیادي طور سره د فطرت د مصورۍ او تصویر کشۍ نه عبارت دے دا حقیقت دے چې د نن هایکو ګنې ارتقائي مرحلې تر سره کړې دي او د فطرت د ښائسته منظرونو د تصویر کارۍ نه علاوه ئې د انسان د داخلي کیفیاتو او لاشعورانهٔ انځورونه هم رانښکلي دي او د ابهام او وضاحت له امتزاجه ئې داسې ګنې اړخیزو نفسیاتي حالتونو نه پرده پورته کړې ده چې تخلیقي امکاناتو ئې د سائنسي تجربو لارې پرانستلې دي او داسې هله کېږي چې په هایکو کښې دې پوره مضمون یا د موضوع وارهٔ غوښتنې په فني چابکدستۍ سره هم اهنګ کړے شي. لهذا یوې ښهٔ هایکو کښې د مضمون د نیمګړتیا خیال سره اتفاق نهٔ شي کېدے.

پاتې شوه د ښاغلي پرېشان صېب دا خبره چې هایکو ته درې مصرعه ایز نظمونه وائي نو په دې سلسله کښې

(c) ketabton.com: The Digital Library

عرض دے چې هس درې مصرعه ایز نظم هایکو نهٔ وي ځکه
چې دَ هایکو خپل داسې ساختیاتي کړهٔ وړهٔ نفسیاتي ماهیتونه
تیکنیکي خوبښتنې او داخلي اړخونه دي چې عام درې مصرعه ایز
نظمونه ئې په اسانه نهٔ شي زغملے.

دَ مېرمنې سلمیٰ شاهین خیال دے چې هغوي ټپه
واوري نو دا اطمینان ورته اوشي چې خبره سرته اورسیده
خو دَ هایکو دَ اورېدو نه پس ورته داسې محسوسېږي
چې څه خبره لا پاتې ده او یو قسم دَ تندې او تشنګی
احساس ورته کېږي.[13]

چونکي مېرمنې سلمیٰ شاهین دَ روهي سندرو
سلسله کښې په پښتو ټپې راټولولو کښې بلا وخت صرف
کړے دے او دغه رنګ دغې خوږ اولسي صنف سره ئې نوره
هم زیاته وابستګي او تړون پیدا شوے دے ځکه ورته
داسې احساس کېږي. کېدے شي که هغوي دَ هایکو دوستلو
له هم دې خپل قیمتي وخت ورکړے نو دَ تندې او نیمګړتیا
احساس به ورته بیا نهٔ کېږي او دَ هایکو په سلسله کښې
به دَ خپل زوړ موقف نه لاس په سر شي. ځکه چې
کوم څیزونه عموماً په عادتونو کښې راشي نو بیا زیات
اپیل کوي.

بله دا چې دَ هایکو تیکنیک هم څهٔ دا رنګې دے چې
ځنې سلسلې شعوري طور سره دَ ایهام، ابهام یا اخفا په

ورشل پرېږدي چې دَ دوستونکي ذهن چغپله ددغو سلسلو
کړۍ خپلو کښې رایو ځائے کړي البته دا رعایت پکښې لازمي
ساتي چې څهٔ داسې کلېدي توري یا نکتې پکښې پرېږدي چې
په تصویر جوړولو کښې مرستیالې ثابتې شي. او دَ مضمون
دَ نیمګړتیا احساس په ورستو اوتمبوي.

په دې لړ کښې دا خبره هم کېدے شي چې ځنې اصنافو
ته دَ ځنې خلقو زیات میلان او رجحان وي نو که چاته
داسې محسوسېږي نو څهٔ دَ فکرمندۍ خبره نهٔ ده او
نهٔ یو صنف ته دَ زیاتو ورمانېدو نه دا ثابتېږي ګنې
چې هغه دې خامخا مافوق الاصناف اوګرځي. هغه که ټپه
وي که هایکو.

ښاغلي رحمت شاه سائل صېب دَ ښاغلي اسماعیل ګوهر
په شعري مجموعه مُسکا (چې دَ پښتو ژبې اولنۍ دَ هایکو
مجموعه ده) دَ هایکو دَ صنف خلاف خپل کوم خیالات
څرګند کړي دي. دَ هغې لب لباب دا دے چې ګنې اسمٰعیل ګوهر
خپل ګڼ شاعرانه خیالات په دغه پیرایه کښې ضائع کړیدي.

دَ حیرانتیا خبره دا ده چې ښاغلي سائل اخر دا ځکه منلي
دي چې ګنې تخلیقي روح دَ یو مخصوص ظاهري کالبوت پابند
او محتاج وي او که دَ یو معلوم هیئت په چوکاټ کښې تخلیقي
جذبه خپل اظهار اونکړي یا له ځان سره دَ رائج اصنافو
نه بیل څهٔ شکل راوړي نو خپل افادیت به اوبائیلي. ځه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ سائل صیب خپل ذاتي تاثر خو کېدے شي خو منلے شوے حقیقت دا دے چې هر روح دَ خدائے په قدرت دَ جوسې خوبنسه او انتخاب پخپله کوي نو معقوله خبره دا ده چې هر تخلیقي روح دې دَ خپل نوع فطري امتزاج ته پرېخودلے شي ګني نو مصنوعي اختلاط به ئې له برمه او غورځوي. مقصد دا هم نهٔ دے چې فني حکمت عملي نه دې کار نهٔ اخستے کېږي. بهر حال که یو تخلیقي غورځنګ دَ هائیکو پېرایه کښې ځان ښکاره کول غواړي او جبراً ئې څوک دَ غزل چاربېتي یا ټپې فارم یا سانچې ته اړول غواړي نو داسې غېر فطري او خطرناک به وي لکه چې دَ معمول خلاف ماشوم ته څهٔ ضرورت نه په لوئے اپرېشن پیدا کولو له ترجیح ورکړے شي.

تخلیقي جوهر خو دَ ملغلري په مثال دے. هغه که هره پېرایه او هر چرته وي خپل قدر او قیمت نهٔ ورکوي. البته دَ جوهري دَ نظر موجودګي پکښې بنیادي شرط دے. مشرانو وئیلي دي چې لعل په ایرو کښې نهٔ پټېږي ځکه زهٔ دا دعوی کوم چې دَ اختلافاتو او مخالفتونو اېرې به دَ هائیکو لعل کله هم پټ نکړے شي خو شرط پکښې دا دے چې دَ هائیکو په ورستو دَ یو لوئے تخلیقي روح انګازې راپورته کېږي. ورسره دا خبره هم زیاتوم چې هائیکو شاعرانه خیالات نهٔ ضائع کوي. بلکې بقا او دوام ورته وربخښي. که داسې نهٔ وه نو دَ سائل صیب

دَ تنقید نه پس به چا هم هائیکو نهٔ وه لیکلې خو ثابته شوه چې دَ خیال لوړوالے، دَ جذبې افاقیت، دَ ژبې دَ نزاکت ادراک او شعور او دَ تخلیق دَ زړهٔ چاؤدون ځړیکې که په هر صنف کښې وي دَ خپلې لارې خنډونه پخپله لرې کوي او بیا دا هم ده چې سپرلے خو دَ خپلو واړه رنګونه په سبب سپرلے وي او س که څوک وائي چې دَ ګلاب دَ ګل وړې دې په هر ګل کښې پیدا شي ګني نو ټول ګلونه په دَ خپلو همه نکهتونو باوجود ضائع یا ورک شي نو څو مره بې ځایه به وي.

محترم ښاغلے اباسین یوسفزے چې په خپلې شعري مجموعې "غورځنګونو" کښې ئې دَ خولې دَ خوند دَ بدلولو دپاره هم یوې ټپې قدرې له ځائے نهٔ دے ورکړے خو بیا هم دَ ټپې دَ مدافعینو په صف کښې او دربدل غواړي (اګر چې زما په خیال ټپه دومره قوي صنف دے چې دَ چا دَ هیڅ قسمه دَ دفاع څه حاجت ورته نشته)

ښاغلے دَ ورځ پاڼه مشرق پېښور په یو کالم کښې دَ "ہائے کیوں" دَ سرخط لاندې دَ هائیکو خلاف په داسې استهزائي پېرایه کښې خپلې وسوسې څرګندوي. لیکي؛

"ہائیکو کی مٹھاس سے بھی انکار نہیں .... لیکن پشتو عوامی ادب میں اس سے زیادہ شگفتہ روح پرور اور پُرمغز صنفِ سخن ٹپہ موجود ہے۔ ٹپے کے مختصر ترین پیرائے میں جس

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

قدر تغزل ہے وہ ہائیکو کی قسمت میں کہاں - ٹپہ پختون
جبلت ، ذات اور فطرت کا سچا ترجمان ہے - ٹپے اور ہائیکو
میں فنی اعتبار سے تمیز یہ ہے کہ ہائیکو میں تین مصرعے ہوتے
ہیں اور ٹپے کی خوبی یہ ہے کہ اس میں تین کے بجائے دو مختصر
مصرعے ۹ + ۱۳ کی بحروں میں ہوتے ہیں .... اور
فیثاغورث کے نزدیک ۲ کا ہندسہ تخلیق کی علامت ہے
اس بناء پر دو مصرعے ٹپے کو سہ مصرعی ہائیکو سے طلاق
دینا عقلمندی نہیں ۔"[۱۳]

زما په خیال ښاغلي اباسین ته ددې خبرې علم ضرور
پکار وُ چې د اصنافو د بقاء په ورستو یو زوراور تخلیقي
قوت موجود وي او کله چې هم یو صنف د تخلیقي جوهر نه
عاري شي هغه که ټپه ، چاربیته ، قصیده او هایکو وغیره
هر صنف وي بیا خپل وجود برقرار نهٔ شي ساتلے او س
که د یو پښتون شاعر تخلیقي زور په ټپه کښې ژوند راپیدا
کولے شي نو هم د هغې شاعر د تخلیقي قوت نه به اخر بیا
ولې په هایکو کښې ساه اوچې - ددې باوجود چې هیڅ تخلیقي
جبر او غیر فطري قدغن پرې هم نهٔ وي لګولے شوے - بهر
کیف زهٔ ښاغلي اباسین ته داسې کنې شمېره ټپې په ګوته کولے
شم چې هیڅ ادبي ښکلا او عوامي کشش پکښې نشته اګر چې
خوک به ورته هم د ټپې وېلو نه انکار اونکړي . او س که
محض د ټپې پیرایه د تفوق معیار ګڼلے کېدے نو داسې به

ولې کېدل - مقصد دا چې د تخلیق جوهري قوتونو د ادب په
هره څانګه کښې د ځان ښکاره کولو توان لري - او س که څوک
نمر په ګوته پټول غواړي نو څوک به ورته اخر څهٔ اووائي -
ښاغلي اباسین په ټپه کښې د تغزل د موجودګۍ دعویٰ
هم کوي چې مناسب نهٔ ده - په اصل کښې تغزل د غزل سره تړلے
وصف دے لکه چې څرنګ په رباعي کښې تربّع په تشبیب کښې
تشبّب او عقل سره د تعقّل نسبت وي - هم دغه رنګ په غزل
کښې تغزل وي او س که ښاغلي اباسین دا نهٔ وېل غوښتل چې
په ټپه کښې تبب یا ټپبّب وي نو ښهٔ په سهولت ئې دا وېلے
شو چې په ټپه کښې بې انتها خوږ والے او شعریت وي - ممکنه
ده چې د ښاغلي اباسین په دې حقله خپل څهٔ ځانته منطق
وي . هسې خو که څوک تغزل ثابتول غواړي - نو په کاڼي
هوا ، چینه ، اواز ، ځواني او مینه وغیره وغیره کښې به ئې
هم ثابت کړي ولې هیڅ علمي او فني اعتبار به ورته نصیب
نهٔ شي . بهر حال د ښاغلي دې خبرې سره خو قطعاً اتفاق
نهٔ شي کېدے چې د هایکو دې اړو مړو درې مصرعې وي - باید
چې هغوئې د هایکو هیئتي ارتقاء په نظر کښې ساتلي وه - بله
د تعجب خبره ښاغلے اباسین دا کوي چې " ٹپہ ۹ + ۱۳ کی بحروں
میں ہوتا ہے ۔" کېدے شي چې د بحرونو نه د ښاغلي مراد د
ټپې سیلابونه یا چپې وي ولې د اردو ژبې روزمره او محاوره
خو ددې جملې څهٔ بل تعبیر وړاندې کوي او دا غلط فهمي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

تړي را پیدا کېږي چې کټه یوه ټپه په کښو. حروونو کښې
لیکلې کېږي نو بېکار دي چې بناغلي په دا قسمه جملو نظر ثاني
ضرور کوي. بناغلی دا هم وائي چې په ټپه کښې دوه مختصرې
مصرعې وي خو زما د معلوماتو مطابق په ټپه کښې د
یا قربان نه علاوه یوه نیمه مصرعه وي - بیا که هم
بناغلی اباسین په خپله خبره اودرېږي او وائي چې نیمه
مصرعه هم پوره مصرعه وي نو بیا به راسره دا هم مني
چې ټپې کښې د یا قربانه سره دري مصرعې وي. د مختصر
لنډې مختصر او د وېړې مختصر مصرعې په معکوس ترتیب سره. ولې
دا دعوی به هغه رنګ باطله وي لکه د دوو مختصرو مصرعو
د ټپې دعوی.

بناغلي اباسین د فیثاغورث په حواله د ۲ (دوو) هندسه
تخلیقي کړېلې ده. او د هغې بې ځایه اطلاق ئې په شعري اصنافو
کړے دے. اوس خدائے دې نکړي که چرې دا خبره او منلې
شي نو پښتانه به د خپلو کښو شعري او نثري اصنافو نه
لاس ونه اووینځي. بناغلی دا هم وائي چې ټپې له په هائیکو
طلاق ورکول عقلمندي نهٔ ده خو سوال دا راپیدا کېږي
چې اخر هائیکو ته د ټپې مېړهٔ یا خاوند وېل کومه
هوښیاري ده ځکه چې د طلاق د استعمال حق د لارې لاروي
ته نهٔ وي حاصل. بله اهمه خبره په دې سلسله کښې دا
ده چې اباسین صیب د تنقید په جوش کښې دا هم هېر کړې

دي چې هائیکو غریبه خو مؤنث ده او د پښتنو په اسلامي
سیمه کښې ښځو ته د طلاق حق نهٔ وي حاصل. او بیا ټپه
خپله هم صنفِ نازک دے خو ممکنه ده چې دې لړ کښې
بناغلي اباسین څهٔ خفیه قانون سازي کړې وي. ایا د دا سې
خبرونه دا نهٔ ثابتېږي چې د ټپې په مینه کښې ځنې بناغلي
هم د ټپې پښې راکاږي چې د سړي پرې زړهٔ خوږ شي.

ګران بناغلي اباسین خپل کالم کښې وړاندې لیکي!

" ہائیکو کی گاڑی تین پہیوں سے چلتی ہے ۔ جس کو ہم دوسرے
لفظوں میں رکشہ بھی کہہ سکتے ہیں ۔ رکشہ بمشکل تمام تین سنگل
سواریوں کا متحمل ہوسکتا ہے .... ٹپے کی مثال موٹر
سائیکل کی ہے جس پر بہ یک وقت تین سے زیادہ افراد بھی
سفر کر سکتے ہیں ...... موٹر سائیکل رکشے کی نسبت
زیادہ ہوادار اور تیز رفتار بھی ہوتا ہے .... ہائیکو
ٹپے کے ہاں مہمان ضرور ہے مگر اسکو گھر کا مالک نہیں بنایا
جا سکتا۔ ٹپے سے انتہائی قربت کے باوجود نہ تو یہ ٹپے کا
نعم البدل ہوسکتی ہے اور نہ ٹپے کے ہوتے ہوئے یہ اپنا
وجود منوانے کے قابل لگتی ہے ۔" [14]

زهٔ منم چې تشبیهه چرته هم ثامنه وي خو اباسین صیب
چې د شعري اصنافو د تقابل دپاره کومه غیر ادبي او عامیانه
تشبیهه راوړې ده - سنجیده ذهنونه به پرې ضرور بد
وائي - خاصکر په تشبیهه کښې چې د متعلقاتو کومه سلسله

Scanned by CamScanner

پرانستلي شوې ده یا کومه تمثیلي پیرایه خپله کړې شوې
ده د تفصیلاتو باوجود بې ځایه او ناقصه ده. خو که چرې
لږ ساعت له ورسره اتفاق هم اوکړے شي نو ښاغلے اباسین
به دا حقیقتونه څنګه په شا تمبوي چې د رکشې سفر د
موټر سائیکل د سفر نه زیات محفوظ او د عزت جوګه وي.
ځکه چې رکشه کښې د پردې پوره پوره انتظام وي او دا
صفتونه په موټر سائیکل کښې نشته. ښاغلے اباسین وائي
چې په موټر سائیکل د دریو نه زیاتې سورلۍ هم سفر کولے
شي. او رکشه کښې دا ګنجائش موجود نهٔ وي. خو ښاغلے دې
ماته دا اووائي چې اخر داسې کوم ضرورت دے چې په موټر
سائیکل د دریو نه زیات کسان سورږي او که چرې داسې هم
اوشي نو آیا خلقو ته به هغه کسان ښوني یا کم از کم اداره
ګرد نهٔ ښکاري؟ زما په خیال د وکالت د ډګرۍ تر لاسه کولو
نه پس ښاغلي ته دا علم ضرور پکار وُ چې په موټر سائیکل
د ګنجائش نه زیات تنان سورېدل یو قانوني جرم دے
خو ښکاري دا چې په داسې مثالونو وړاندې کولو ښاغلے
اباسین ټپه چالاکۍ کول غواړي. چې زهٔ ورسره اختلاف
کوم.

محترم ښاغلے اباسین دا هم وائي چې هائیکو د ټپې
کره مېلمنه ده. او مېلمانهٔ څوک د کور مالکان نشي جوړولے
زما په خیال داسې سوچ نهٔ صرف تنګ نظري ده بلکې

د پښتنو د تاریخ، تهذیب او د روایاتو نه هم د لاعلمۍ
ثبوت دے. ځکه چې پښتنو کړه که د سر دښمن هم پناه
واخلي نو پښتانهٔ ئې په خپله توره او په خپله وینه
حفاظت کوي هم دغه مزاج د پښتو ژبې دے چې یو ځل
کوم صنف خپل کړي نو بیا ئې نهٔ پردي کوي. او س که
بالفرض ټپه هائیکو د کور مالکه جوړه کړي نو دا خو به
د ټپې اعلیٰ ظرفي وي او دغه رنګ په ټپه نوره هم د
قدر وړ اوګرځوي. حالانکې حقیقت دا دے چې د هائیکو
وجود د ټپې دپاره پیراسائټ Parasite نهٔ دے. بلکې
هائیکو د جهد للبقاء په سفر کښې ځان له نوي نوي
منزلونه لټوي. چې د ځینې استثنائي صورتونو نه
یو اړخ ته ټپې سره هیڅ مشابهت او مماثلت نهٔ لري بلکې
د ماډرن سنسبلټۍ او جدید حیاتو په حواله هائیکو د
ټپې نه څو قدمه وړاندې روانه ده. ځکه خو د ښاغلي
اباسین دا ضد هم بېخي بې ځایه دے چې ګني د ټپې په
موجودګۍ کښې هائیکو خپل ځان ژوندے نهٔ شي ساتلے
په دې حقله د ښاغلي زبیر حسرت دا تجزیه د لوستلو جوګه
ده. لیکي:-

"څهٔ موده وړاندې زمونږ پښتو لیکونکیو "ډرګه"
"څریکه" "ترائیلي" او هائیکو غوندې نوو
صنفونو باندې خپله طبع ازمائي شروع کړې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دهٔ. او خپلې کلهې توانائي پرې صرف کوې ګیا دي. دغو اصنافو کښې "څریکه" او "ترائیلې داسې وُ چې خپل وجود کښې د توانائي د فقدان له سببه یُې ځ په وراندې سفر جاري ونهٔ ساتلے شو او لا یُې په سر کښې پونړی نهٔ ده وهلې چې خپل منطقي انجام یا طبعي مرګ سره مخامخ شو یوائې "هائیکو" داسې تېز او تُند جاپاني صنف وُ چې په پښتنه خاوره کښې یُې خپلې جرړې مضبوطې کړې......... دا جاپانے صنف د خپل مخصوص مزاج، طرز او کړهٔ وړهٔ حامل وو. ولې دې په ځانګو کښې پښتنو شاعرانو د پښتون بوټي قلمونه ونګول او نن دغه بوټے ودهٔ کوي او د یوې تنه ورې ونې شکل اخلي. د پښتنو سترګو ته یُې داسې رنګا رنګ ګلونه سپړدي دي چې ښائست او سینګار ته یُې سترګې برېښي."[15]

ښاغلے اباسین په خپل کالم کښې یو عجیبه خبره دا هم کوي. لیکي:

"میں ادب کے ادبی مفتی کی حیثیت سے یہ فتویٰ جاری کر رہا ہوں کہ پشتو ادب میں ٹپہ کے ہوتے ہوئے ہائیکو کی بدعت کی چنداں ضرورت نہیں۔"[16]

ګران ښاغلے دلته یو وارې بیا تیندک شوے دے. ځکه چې

اول خو په ادب کښې د مفتیانو د سره جواز نهٔ پیدا کېږي ادب څهٔ شریعت کورټ خو نهٔ دے او که چرې د ښاغلي دا ارمان وي چې ګني هغه دې د ادب درېم مفتي او منلے شي نو بیا پکار نهٔ وه چې ځان ته یُې د ادبي مفتي نسبت کړے وے ځکه چې دغه رنګ انکسار او افتخار دواړه یو ځائے کېږي او دا عمل اجتماع ضدین ګڼلے کېږي. دا حقیقت دے چې د اعلی د تلازم او د علم د وصف نه سېوا مفتي کېدے نهٔ شي. ممکنه ده د مفتي اعظم د منصب په وجه ښاغلے د دغې غلط فهمۍ ښکار شوے وي او دغه رنګ تر ې د ادبي مفتي دا بې لارې کوونکې اصطلاح سرزد شوې وي. بیا هم ښاغلي ته دا پته لګېدل پکار وه چې د ادبي مفتي د نسبت سره فتوی د منلو او حجت قابله نه پاتې کېږي. خو زما په خیال ګران ښاغلے اباسین لوستونکو ته دا وئیل غواړي چې ما هر څه فرمائیلي دي یا زهٔ چې هرڅه فرمایم. هیڅوک یُې هم او نهٔ منئ. یا دا هم کېدے شي چې ښاغلي اباسین د ادبي او مفتي ادبي مشورو ورکوونکي ته د ادبي مفتي توښل ورکوي.
والله اعلم بالصواب.

بیا هم زهٔ نهٔ پوهېږم چې ښاغلے اباسین هائیکو ته بدعت په کوم خیال وئیلي دي ځکه چې د تخلیق عمل یو مقدس او سپېڅلے عمل دے. او هر کله چې هائیکو د تخلیقي زړهٔ چاودون را زېږېدلے یو ژوندے شعري صنف او ګرځېدو

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو بیا ولې ښاغلي اباسین چې خپله هم د لفظ د حرمت منونکی دے دا ناروا خبرې کوي خو داسې ښکاري چې په ګران ښاغلي د بدعت معنی په سم ډول نه ده منکشفه شوې او د تفهیم په سلسله کښې د ذهني انقباض او عدم سهولت ښکار شوے دے.

د ساهو لیکوالو د ځلیپښتم اپریل دوه زرم د روداد ترځنګه ښاغلي ډاکټر راج ولي شاه خټک صیب دا سوال را اوچت کړو چې لکه څنګه ټپه په موسیقۍ کښې خپله ځانته یوه پېژندګلو لري ایا هایکو هم په پښتو موسیقۍ کښې ځانته یو داسې پېژندګلو او ځانګړے آهنګ راپیدا کولے شي او که نه.

د ښاغلي ډاکټر صیب په خدمت کښې عرض دے چې موسیقي او ادب دواړه ځان ځانته ځانګړي دي. عموماً هنرمندان او نقادان د موسیقۍ شمار په لطیفو فنونو کښې نه کوي. او ثانوي حیثیت ورله ورکوي. نو اوس که چرې هایکو د موسیقۍ په زیر و بم نغمه نغمه نه شي نو بیا هم د هغې په ادبي مقام کښې هېڅ کمے نه راځي. دویمه خبره دا ده چې هایکو هم غنائیت، لے، آهنګ او ردهم لري نو هېڅ وجه نشته چې سازونو سره دې هم آهنګي پیدا نه کړي په دې سلسلې کښې د ښاغلي محمد ایاز غزل او ښاغلي شکیل نایاب هایکو د مثال په طور وړاندې کېدے شي چې

د زړه د رابنکونکي موسیقۍ د نشیب و فراز سره ئې راز و نیاز کړے دے.

د ذکر شوي روداد مطابق ښاغلي ډاکټر راج ولي شاه خټک دا خیال هم ښکاره کړو چې هایکو په پښتو کښې ځکه خوښېږي او مقبولیت ئې بیا موندلے دے چې په پښتو اولسي ادب کښې ددې سره تره دوه نیکے صنف شته. او س تحقیق پکار دے چې هایکو پښتو ادب ته د جاپان نه راغلي ده که نه جاپاني ادب ته د پښتو ژبې نه ورغلې ده. ولې ښاغلي قلندر مومند ددې خیال سره اتفاق اونکړو او څرګنده ئې کړه چې هایکو د جاپان یو معروف او منلے شوے شعري صنف دے. لهذا نه دي پکار چې مونږ دې د هر راتلونکي صنف جرړې په خپله خاوره کښې د لټول ضد اوکړو. او بیا په داسې صورت کښې چې هېڅ قرینه پرې دلالت هم نه کوي. زما په خیال د ښاغلي قلندر مومند رائې په دې لړ کښې بېخي درسته ده. ځکه چې هایکو د جاپان د اوږد نظم هائي کائي نه په تجرباتي بنیادونو رابېله کړې شوې ده. که چرې دا وو بللے شي چې د هایکو جرړې په هائي کائي کښې دي نه چې د پښتو په اولسي ادب کښې نو مناسب به وي ولې بیا هم که په دې سلسله کښې څوک تحقیق کول غواړي نو قدغن پرې نه دے تګول پکار. ممکنه ده چې دغه رنګ کښې انکشافات مخې ته راشي.

Scanned by CamScanner

زه منم چې د ټپې غند نه کول خپلې تهذیبي او ثقافتي جرړې غوڅول دي. یو باشعوره فرد یه هم داسې نه وي چې داسې یه اوغواړي خوزه دا هم نه غواړم چې هایکو دې د پښتو په مېلمه دوسته سیمه کې له څه جرمه تهمتي او بې له څه ګناه سنګسار کړے شي. اول زما خیال دا چې د هایکو او ټپې موازنه او مقابله غیر فطري ده. بیا مې سوچ اوکړو که چرته په دې بهانه د پښتو تنقید چولی د بیش بها ملغلرو نه ډکېدے شي نو قباحت په کښې نشته. چونکې د هایکو په فني او فکري ارتقا ما په خپل مضمون "د پښتو ادب کمپیوټر هایکو" کښې تفصیلي خبرې کړې دي نو بې ځایه به نه وي که د پښتو ټپې په حقله هم څه اووایم.

دا حقیقت دے چې د ټپې کښ توصیفي اړخونه شته خو ځنې خویونه ئې داسې هم دي چې د تجربې او ارتقا بېخي توان نه لري او په ذهنونو یوه سترې کوونکې خاموشي خوروي. د مثال په طور هره ټپه د "یا قربان" یا "لکه زار" نه شروع کېږي چې د لوستونکي یا اورېدونکي په وینه کښې د یکسانیت زهر خوروي. او ددغې ځانګړو د ملاتړه بغېر یوقدم هم وړاندې نشي تلے. البته ځنې پوهان "یا قربان" د ټپې لازمي جز ونه مني. بحرتقدیر ددغې نزاعي اړخ نه یو طرفته دوېمه خبره دا ده چې ټولې ټپې په یو

هېڅ واحد، متعین او معلوم وزن او اهنګ کښې وي او په هر حال کښې د خپلو ټاکلي شوو اوازونو دائره یا حصار نه تلے شي ماتولے. او د خپلو سُرونو له جادو نه نشي راو وتلے.

چې زما په خیال د ترکیب یو رنځ دے.

ښاغلے پروفیسر داورخان داؤد لیکي:

"د ټپې خپل یو مخصوص او محسوس هئیت FORM بحر یا اهنګ (Rhythm) دے چې په یوه نیمه مصرعه کښې یو ډېر اوږد او طویل مفهوم بیانوي"

نه پوهېږم چې ښاغلي داؤد صیب د یوې نیمې مصرعې په ذکر کښې "یا قربان" په څه مصلحت نظر انداز کوي. بحر نوع زه منم چې په معنوي اعتبار ټپه په کوزه کښې د سمندر بندولو اعجاز دے خو دا هم حقیقت دے که یوه ډېره ښائسته پېغله هم وي او یو رنګ جامه اغوستل ئې وظیفه کړې وي نو د ظاهري لباس یکسانیت به ئې د ښائست د کتو اړخونه نه د ذوق او دلچسپي سترګې بل اړخ ته واړوي اوس که هم هغه پېغله د وخت د تقاضو مطابق د نوي فېشن معقول او رنګا رنګ جامې واغوندي نو د ژوند څومره سپړلي به ئې ښکلا کانو ته کچکول په لاس اودرېدل غوره کړي. نو باید چې د هایکو منکرین او مخالفین د اصولي مباحثو نه قطع نظر خپل قیمتي وختونه بې ځایه د ټپې په وکالت او د هایکو په مخالفت کښې نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ضائع کوي. بلکې ټپه دې د نوو، مناسب تجربو سره اشنا
کړي او داسې هیئتي، داخلي او خارجي تجربې دې په کښې
اوکړي چې د فکري رفعت سره سره پکښې په هیئتي او
ساختیاتي سطح هم دا صنف د تنوع سره مخ شي. خو دا کار
ډېر ریاضت، لوئ سوچ او هنرمندانه جرأت غواړي. کېدے
شي چې ځنې پوهاند دا هم اووائي چې د هیئتي تجربو او تنوع
دا عمل به د ټپې پېژندګلو ورکه کړي. دا هم ممکنه ده
چې یو نقاد خوله راپورته کړي چې د ټپې خپل خاص او
معلومه وضع د ټپې د بقا او استحکام ضمانت دے او دا چې
دا خاص رنګ په ذوق او ذهن بېخي د ستومانۍ لړې نه
راولي خو زما په خیال په دې ماډرن ایج کښې به دا قسم
خیالات محض یو جذباتي رد عمل وي یا د عادي نشئي
د اضطراب کوکه به ورته وېل زیاته بنه وي. ما ته
پته ده چې کاڼے په ځائے پروت وي نو درونډ وي خو
هوښیاران دا هم وائي چې اوبه په ځائے اودرېږي نو
ډسلو شي او بیا تخلیقي اصناف د کاڼي د جمود خاصیت نه،
بلکې د اوبو د روانۍ او تحرک د خویونه په خپلو ژوندي
اوسي. ځکه زه غواړم چې په ساختیاتي اعتبار هم په ټپه
کښې د بدلون مناسب تحریکونه راتلل پکار دي. د دې
وضاحت سره چې دا به د ټپې د ارتقا ضمني وي نه چې د
ټپې د انقطاع. او که چرې دغه تجربې د ټپې د روح سره

متصادم نه وي. نو لازماً به خپلې ځنې مضبوطې کړي.
کنې نو په بل صورت کښې به ئې ادب پخپله د نامقبولیت
فیصله واوروي.

دا هم حقیقت دے چې ځنې نوي شاعرانو په ټپه
نه صرف تضمین کړے دے بلکې ورله ئې د یو مستقل صنفي
شکل ورکولو هلې ځلې هم کړي دي. ښاغلي سعید ګوهر د دغې
فارم او هیئت تعارف، په دې ډول کوي.

"دا د ټپې د ړومبۍ مصرعې نه شروع شي او
په دریمه مصرعه ختم شي. د دې منځ تر منځه شپږ
نورې مصرعې چې د ټپې مضمون سره تعلق لري
هم وي. اول شعر ئې د ټپې د اولنۍ مصرعې سره
هم قافیه وي. د دوېم شعر دواړه مصرعې ئې
خپلو کښې هم قافیه وي. دا د دې صنف اوله
برخه ده. د دې وزن د ټپې د وړمبۍ مصرعې
مطابق وي. د دې نه پس دوېمه برخه کښې څلور
مصرعې سره د ټپې د آخرې مصرعې وي. دا
دواړه د ټپې د مصرعې سره مترادف او هم قافیه
وي د دې وزن هم هغه وي چې د ټپې د آخرې
مصرعې دے."[18]

مثلاً:

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

اندېښنې مه کوه جانانه
دا خو دې باسي له جهانه
دا به دې کور جوړ کړي په زړه کښې
ستا د ګوګل په ښاریه کښې
ځان ترې ساته بېځي او بېده لرې لاسونه
کړي به خازه ستا د رخسار تازه ګلونه
ځکه خو وایم چې ډېر مه کوه غمونه
اندېښنو خوار کړل تر شو دو سپین بشرونه

لوستونکي دې پخپله فیصله اوکړي چې په دې تجربه کښې ټپې د محبوبې د قلا صورت اختیار کړے دے او که نه. او دا هم چې دې شکل ته تجربه وېل پکار هم دي. زما په خیال دې عمل د یو نوزایېدلي صنف د تعارف په قربان ګاه ټپه قرباني کړې ده. ځکه چې په ښودلې شوي صورت کښې په ټپه کښې د داخلي تجربې او هیئتي تنوع هېڅ نمونې په لاس نه راځي او د ټپې خپل شناخت پکښې هم ورکېږي. (لهذا تجربه محض د تجربې دپاره نه ده پکار بلکې د یو صنف د پرمختګ خیال پکښې ساتل لازمي پکار دي.)

هم دغه حال د ښاغلي سهیل خټک د مجموعې ټپه ایز هم دے د مستقل عنوانانو تر لاندې ازاد نظمونه لیکلے شوي دي او اخري دوه مصرعې ئې د ټپې ورمبو مصرعو سره په قافیو کښې تړلي دي او بیا ئې د یوې ټپې په ترڅ

نظم سرته رسولے دے چې د نظم نقطه عروج یا کلائمکس ورته وېلے شي. خو متاسفانه زه به دا اووایم چې د ښاغلي سهیل خټک ټپېز هم د ټپې په سټرکچر کښې هېڅ ارتعاش نه دے راوستلے.

دغه رنګ ښاغلي راج ولي شاه خټک هم په ټپه کښې د تجربې په خیال تر خپله حده کوشش نه کړي دي. خو دا کوششونه هم کم او زیات د ښاغلي سهیل خټک د ټپېز سره مماثل دي.

اوس که زه دا اووایم چې دا ټولې هلې ځلې د ټپې د هیئتي تجربې نه دي بلکې په ازاد نظم کښې د ټپې د پیوندکارۍ او قلم لګولو هڅې دي نو زیات موزون به ښکاره وي. چې په داسې واړه صورتونو کښې د ټپې په قدیم فارم باندې هېڅ ارتقائي اثر نه دے غورځېدلے بلکې د نورو ګڼو لنډو او اوږدو مصرعو امېزش د هغې جامعیت او اختصار ته هم نقصان وررسولے دے. لهذا دې سلسله کښې داسې تجربې پکار دي چې د ټپې د مزاج تکمله خو وي ولې د ټپې د فطري او فني غوښتنو او خورو ورو امکاناتو دائره نه ماتوي یعني ساختاني ارتقا دې د ټپې د فضائي سرحدونو نه بهر نه اوځي چې د انقطاع حد پرې جاري کړي. مطلب دا چې ټپه دې د خپلو کړو وړو مطابق ځان ته د نوي ادبي تحریکونو رنګا

(c) ketabton.com: The Digital Library

رنګ جامې ضرور اغوندي. خو د لباس د پاره دې خپل وجود نه لنډ تنګ کوي. هیله لرم چې لوستونکي به زما په اشاره پوهه شوي وي.

بهرحال د خپلې موضوع نه د یو خاص قسم کړېږ او ځنډه کولو نه پس بېرته واپس راځم. او لوستونکو نه پوښتنه کوم چې دا بحث چې ټپه ښه ده هایکو ښه نه ده. د ټپې په موجودګۍ کښې د هایکو د تخلیق جواز نشته یا هایکو زمونږ د خاورې سره هېڅ خپلوي نه لري. ایا دا بحثونه پښتو ژبې او ادب ته څه فائده ور رسولې شي. او د هایکو په راتلو پښتو ادب ته اخر کوم زیان او تاوان ور رسېدلې دې.

زه دا خبره منم چې هایکو د پښتنو د خاورې نه رازېږېدلې شعري صنف نه دې خو ولې که یو بهرنې صنف د پښتون د تهذیب او کلچر د ارتقا او احیا ذمه په خپل سر واخلي او ښه په ایمانداري سره ئې خدمت کوي نو د پښتنو عدالت به ورله د دغې خدمت ګذارۍ دا سزا ورکوي چې د سر غوڅولو فیصله ئې صادره کړي. کله هم نه ځکه چې پښتانه د خپلو وفادارو په مرګ مړه او ژوند ژوندي وي. ځکه خو د ځنې پښتنو ناقدینو د هایکو سره معاندانه رویه زما د پوهې نه بهر ده.

بهرکیف دا حقیقت دې چې هایکو په دومره لږ وخت

کښې په پښتو ادب کښې ځان ته دومره لوې مقام پیدا کړې دې چې تصور ئې هم نه شي کېدې دغه وجه ده چې ټپه چې زرګونه کاله تاریخ لري او د پښتو ژبې زوړ او قدیم زرخېزه شعري صنف دې. اکثرو نقادانو هایکو سره اوږه په اوږه او درولو او د دواړو تقابل ئې شروع کړو. زما په خیال د ټپې او هایکو موازنه څېړله د هایکو د مقبولیت او بریالي کېدو سندنامه ده. ځکه چې هایکو پښتو ادب ته تقریباً شل (۲۰) کاله اګاهو راغلې ده. چې یو ادبي صنف په دومره لږه موده کښې خپل طبعي بلوغ ته هم نه شي رسېدلې ولې په هایکو د پښتو په سیمه نه صرف ځوانې او جوبن راغلې بلکې د یوې اندازې مطابق شپږ زره کاله زوړ صنف ټپې سره ئې ناقدینو مقابله هم شروع کړه. اصولاً خو د شپږ زره کاله استېبلشډ صنف او د شلو کالو د نو وارد صنف مقابله هم د عقل او منطق خلاف ده خو ولې که داسې کېږي نو دا ددې خبرې روڼ ثبوت دې چې هایکو نه صرف د پښتنو د نفسیاتو خبریاله ده بلکې د پښتانه ئې د خپل ذوق ترجمانه هم مني. ددې باوجود که ځنې خلق د هایکو مخالفتونه کوي نو زیات نه زیات تېر نه دا راز راڅرګندېږي چې هایکو کښې یې څه تخلیقي زور پروت دې ځکه چې کمزوري څېزونه د عدم اختلاف باوجود هم ځان ژوندي نه شي ساتلې زما یقین

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دے د هایکو د منکرینو بې ځایه ضد و نه په هایکو د اسمان رفعتونه ته یوه نه یوه ورځ خاخا ورسوي دا مبالغه نهٔ ده بلکې ددې خبرې دېرې ځنبې، ژور اثار او ژوندي شهادتونه را ښکاره شوي دي.

اوس که زما د خبرونه څوک دا غلط تاثر اخلي چې ګني زهٔ هایکوله په ټپه فوقیت ورکوم نو دېر بد به کوي. زما خو د زړهٔ له تله دا اواز راپورته کېږي چې د پښتو ژبې او ادب لمن دې فراخه شي او هغه ټول اصناف دې پښتو ژبې ته راشي. چې ژبه او ادب پرې وده مومي. ذوق ته پرې تسکین رسي. ذهن ته تفریح بخښي. ضمیر پرې رابېداریږي او ژوند پرې روښانه کېږي.

زهٔ محسوسوم چې د ټپې او هایکو ځان ځانته میدانونه او جدا جدا تشخص دے البته د ادبي رشتې په اساس دا دواړه یو بل سره په ځنې موقعو مرسته ضرور کوي خو د یو بل حقونه چرې هم نهٔ را لاندې کوي او چونکې د دواړه مباحثو باوجود دواړه اصناف د پښتو او پښتنو سره تړلے شوي اصناف دي نو د یو غندنه هم عقلمندي نهٔ ده. بله دا خبره چې اعلیٰ ادب په موضوعاتي او صنفي دواړو حوالو د جغرافیائي بندېزونو، نسلي امتیازونو او طبقاتي تقسیم نه بالاتر وي نو دا بحث چې دا صنف زمونږ ابائي صنف دے او دا بل پردے او مهاجر صنف دے او بیا په

دې بنیاد صنفونه د خوښې او ناخوښې باعث ګرځول هیڅ دور اندیشي او دانشمندي نهٔ ده.

ښکاره خبره ده چې هغه خلق د پښتو ژبې او ادب بهي خوا خوږي نشي کېدے. څوک چې هایکو د پښتو ژبې نه ویستل غواړي او نهٔ اوس هایکو دومره ورکه سپکه اوبې څوکه ده چې څوک به ورته په کږو سترګو اوګوري.

په درناوي
اظهار الله اظهار
لکچرر اردو څانګه
اسلامیه کالج پېښور یونیورسټي

Scanned by CamScanner

مأخـــذات

(۱) آزاد اشنغرے ، دَ اظهارُ دَ هایکو تجزیه ، ورځ پاڼه وحدت پېښور ، ۹ر مئ ۱۹۹۸ء۔

(۲) اظهار الله اظهار ، راته غوږ ونو کښې بنګړي شرنګوي سلمان پرنټرز جنګي محله پېښور ، یکم جنوري ۱۹۹۸ء۔

(۳) اسیر منګل ، ایک نوجوان شاعر ، اظهار الله اظهار ورځ پاڼه مشرق پېښور ، ادبي ایډیشن ۔

(۴) مشتاق مجروح یوسفزے ، اُنې اینډ کو هائیکو ، غیر مطبوعه۔

(۵) اظهار الله اظهار ، راته غوږ ونو کښې بنګړي شرنګوي سلمان پرنټرز یابو حیدر روډ پېښور ، یکم جنوري ۱۹۹۸ء۔

(۶) اسیر منګل ، ایک نوجوان شاعر ، اظهار الله اظهار ، ورځ پاڼه مشرق پېښور ، ادبي ایډیشن ۔

(۷) مشتاق مجروح یوسفزے ، اُنې اینډ کو هائیکو ، غیر مطبوعه

(۸) ایضاً ایضاً 〃

(۹) ایضاً ایضاً 〃

(۱۰) پروفېسر داور خان داوُد ، پټه او جدیدیت ، ص: ۹۷ تماس پښتو کوټه ، سلسله نمبر ۶ ، کال ۱۹۹۶ء ۔

(۱۱) پرېشان داوُدزے ، ورځ پاڼه وحدت پېښور

خبرې اترې ، پښتو اکېډمي ، وخت یوولس نیمې بجې ، ۱۹۹۷/۱۰/۱۹ -

(۱۲) اباسین یوسفزے ، ہائے کیوں ، ورځ پاڼه مشرق پېښور ، ادبي ایډیشن

(۱۳) ایضاً 〃 ایضاً 〃

(۱۴) 〃 ،

(۱۵) زبیر حسرت ، ادب زار ، ورځ پاڼه وحدت پېښور ۲۳ر فروري ، کال ۱۹۹۸ء ۔

(۱۶) اباسین یوسفزے ۔" ہائے کیوں" ورځ پاڼه مشرق پېښور ادبي ایډیشن ۔

(۱۷) پروفېسر داور خان داوُد ، پټه او جدیدیت ، ص : ۹۲ تماس پښتو کوټه ، سلسله نمبر ۶ ، کال ۱۹۹۶ء

(۱۸) سعید ګوهر ، "دَ پښتو شاعرۍ او وړ اصناف" اولس کوټه ص: ۲۹ تا ۳۷ ، نومبر ، دسمبر کال ۱۹۸۸ء ۔

نوټ :- حواله نمبر ۱۸ دَ مقاله نګار دَ مقالې تلخیص دے چې د ګران پروفېسر داور خان دَ قلم کاوش دے۔ لهذا دَ هغوي په شکریه او ډېره مننه ۔

(c) ketabton.com: The Digital Library

دېر ګنهګار يمه خو ما اوبخښه
ربّه منت کومه ما سره بس
له مرګه پس حساب کتاب مهٔ کوه

اے دَ کلهم انسانيت رسوله
تا چې ښکاره کړه دَ ژوند ټول رازونه
ربّ سلسله دَ نبوّت ختمه کړه

نشته پروا که سنګسارېږمه زهٔ
مرمه په دې چې داسې نهٔ دي پکار
کاڼي دَ ګل په لاس کښې خوند نهٔ کوي

نن مې له هر څهٔ نه يقين پورته شو
ميانډې چې هم بچو کښې فرق کوي
اوس به دَ چاجولۍ ته ځان غورځوم

ربّ دې کړه وران دَ پښتنو وطنه
اوس درکښې غنچې دَ ژوند پاتې نهٔ دي
زامن دَ پلار مړي ته لاس اچوي

Scanned by CamScanner

راشه په چم کښې دښمنې جوړې کړي
ځان کړي ناجانه بیا مې نهٔ پېژني
مور به دَ ښکلو په سر شر نهٔ کوم

○

مرګ دې دَ داسې پښتنو پر ده شي
چې دَ اننګې ګلونه اوشوکوي
ترېنه ظالم له ګلدسته جوړه کړي

○

څهٔ په سکون سره ژوند ون تېروُم
یو خوا پېټې کښې او بهٔ خور کومه
بل پله اور بل کړم دُومه واچوم

چا جینکۍ په لاره کړې نهٔ دي
وېل مې سترګې به اوس نهٔ پټوي
ورته زما دَ وینې ډِرپ خټے دے

○

وائي جانانه بې اسرې مې نکړې
زهٔ به ګیله څهٔ دَ پردو نهٔ کوم
چې خپله مور راباندې کور ورانوي

○

پرې به هوارې کشالې شي بلا
که دَ خېرات نه دَ خانانو دَ مرګ
غریب دَ خپل وادهٔ ډوډۍ سازه کړي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې دې پوازې کړم په نیمه لار کښې
نو زۀ له ځانه داسې ورک شوم لکه
دَ میاندو غېږې چې خالي پاتې شي

بل څوک به څرنګ رانه تا خپلوي
دومره پاسته ُکه ددې خوږ کاڼې وو
نو ګیدړانو به وو تېول خوړلي

شمېر زۀ دَ کلي شریفانو کښې یم
څوک چې لوټم هغه مې قدر کوي
شمله چې جګه کړمه غلا له ځمه

یم بې روزګاره انتروېو له ځمه
مینه کوه خو دا ترغاړه نهُ شي
چې دَ جامو استرې مې ماتهٔ نهٔ شي

بازار کښې ګرځي ښهُ ښکاره مخونه
خو مونږ چې اووینې څادر کړي په سر
زمونږه ښځې مونږ نه ستر کوي

شېرینې ښهُ داده چې زړهٔ کړو صبر
اوس دَ انصاف طمعې له چانه کوې
غلهُ دَ قاضي کور.کښې پناه اخلي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبر که دې سر نه لوېږه پرېوته
چې طوفانونو کښې راګېر شي د ژوند
څوک به له يو بله سترونه کوي

بيا په وطن کښې زلزله راغله څه
پېغلې له کوره په تلوار راووځې
رب دې جوړې کښې زمونږ خبر واچوي

د لېمې ګل له خو باران اسره وي
شپېږې تېږې به راځي نه په ما
چې پېغله ناوې رانه سور کړه ځي

نو زما شونډې به پترۍ نه نيسي
زه چې نامه د خوشبويو اخلم
د ګل په څانګه باندې اور اولګي

ستا به رخې د هېرېدو نه دي
چې تصويرونه دې هم ګورمه نو
وېرم که مې تږول کلي په کاڼو اولي

واې زما غريبي بدې نه شي
خو ساه مې اوځي چې د چم جينکې
راته ودونو کښې کالي پسخوي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

په لوړو تندو ئې پروا نشته دے
وائې په ګېڼه دې نصره يم خو
راله پيدا چرته د سر سپورې کا

اومنه دا خاطر دې جمع لره
مينه زما د غلو ختا خو نه ده
چې ئې په لاړو کړ کوي شيريني

دا چې په ځه فريب کښې ګېړه ئې ته
ستا سر تېزې به هله ما منلې
که د اوبو لاره په ژرنده نه وه

په پټو سترګو پرې پاور مه کوه
شيريني پام کوه چې تېر نه ځې اوځې
د ملا منډه د جماعت پورې وې

محبتونه مجبورو اوخوړل
څومره سنګينه حادثه ده د ژوند
شيرينه ژاړې چې مې سر غوڅوې

بې ځايه نه دي ويرېدل د ښکلو
زما د تندې انتها داسې ده
بت هم ربېږي چې زه ساه اخلم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښار د ړندو دے تاته ښه پته ده
ته د کمڅو ولونه مه پرانیزه
تور د سپوږمۍ په لمن پوري نه شي

رب دې کړي خېرخو دا شګون ښه نه دے
پېغله ږوږۍ کښي هغي کور ته لاړه
پلار چې ئې چاله دې ځوانان وژلي

څه ننګیالي دي قاتلان د سيمي
د سر ساتلو په بدل کښي مدام
لونه جولۍ ته د دښمن غورځوي

ناپوهي خېرخو بې حسي خوره ده
بُت خو ساکاني اخستلے نه شي
څوک به په کاڼو کښي قلم ټکوي

خاوري به پوے شو د تعلیم په مزه
مازیګرے چې شي چیو ته د سیند
کتاب ورلړه کړو ګلان رانیسو

ځان کښي څوک توان د تماشې نه لري
بس د هوا په لور روان دي زغلي
څوک د پېریانو په ږولۍ پسې ځي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستړېتېس زمونږ د لارې څنډې څو نه دے
چې اشاره ورسته ذره اوکړمه
نو د بڼګاې ناه په یو دَو را اوځي

زړهٔ اخر صبر کړي سلګو کښې وائي
کوه چې هر څو سره مینه کوے
خو شپې له ځان کور ته را اورسوه

په هیڅ فریب دلاسه کېږم ماه ناه
کټ چې پردے شو خو د نیمې شپې شو
سترګې مې نهٔ ورځي که هر سترے یم

زړهٔ کښې مې اور د مینې بل ځګله شي
د ځپا په کور کښې چې شپږینې زما
لوږه ژوندي ، انغري مړه پراتهٔ وي

څمه سلام د هوا کانو په رُخ
یم د سپېږیانو د ږولای په مثال
ځان راته ماه سپارهٔ بې کوره نهٔ شي

شو ناره مې رو رو د بچې شنه کېږي
اوزهٔ په دې سوچ کښې راګېرېمه چې
دوه تورې یو تېکي کښې ځائے څنګه شي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

داري وهمه سرچینه یم دَ ژوند
تابه لیدلي وو رنګونه زما
خو که دي سترګې پټې کړې نه وي

○

زهٔ خو دنیا ته فرشته بنسکارمه
ډیره له دغې ویرې نهٔ خرایمه
چې اصل ځ مې راپه ډاګه نهٔ شي

○

څه بې حسې ده په ماحول کښې دینار
پراته دي قتل توریالي دَ وطن
زهٔ هغې مون باندې بیګم سره ځم

اوس به په دې کښې تا ته څهٔ وایمه
زار شمه ستا له سادګۍ شیرینې
مني زما او خونبه خپله کوې

○

دَ برسنلۍ ګل ئې شیرینې زما
که په جبو کښې هم مېشته ئې مدام
تور به دې پورې په لمنه نهٔ شي

○

چې دې بهص کړو له دُرشله قدم
په مرګ حساب شولې شیرینې زما
خولې ته تو کلې لاړې نهٔ راځې بیا

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

وائې ځوانۍ به مې په کور زړه کړم
خو بې ننګه ته غاړه نهٔ ږدمه زهٔ
ځ به مې اوس کفن کښې هم نهٔ وینې

نن یوې ښځې خپل خاوند ته وئیل
سختې بې ځایه په وړو مهٔ کوه
تهٔ چې زلمے وے تا به څهٔ نهٔ کول

له سپینې ږیرې دې حیا راځي خو
مهٔ وایه دا چې فرښته یمه زهٔ
تهٔ څو مره وران وې تا ته ښهٔ پته ده

دَ حقیقت دنیا کښې ژوند تېروم
په تسلو دلاسه کېږم مه نه
زهٔ دَ ځوانۍ دَ خوب تعبیر غواړمه

بلا ختلې دې په سر رقیبان
خدائے شته چې نور ورته هېڅ نهٔ وایمه
خو لږه منډه ترې ضرور خلاصوم

دَ مینې لار کښې چې تیندک شمه زهٔ
شیرینه اووائې په خود کښې اوسه
داسې دَ لوړې نه په دَو ولې ې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا قافلې دې په سفر کښې اوسې
خو کومه لار چې د منزل لاره وه
وائي چې نن هغه سېلاب يوړله

شيرينه وائي له تا زار شمه خو
واده د ټول عمر سودا ده کمله
دا خو زما او ستا خبرې نه دي

زمونږ نصيب زمونږ په لاس کښې نه دے
وائي که اور ته موهم واچوي نو
د مشرانو فېصلې به منو

ما څه غوښتلي وو او دا څه اوشو
نن مې له هر څه نه باور پورته شو
چې مې د مړې کېږدۍ چيچل اوليدل

دلته انصاف د چيند خانو تول دے
پرېږده که داغ دې په لمن پرېوځي
سر به دې اوباسلې که پوزه کټې

او وائي خپل عزت په خپل لاس کښې دے
چې شوکوې مانه زما لوپټه
نو ستا شمله به څنګه جګه ساتم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

غوښتنې ستا تورو ليکې داسې دي
لکه چې څوک په زور اونيسي
او ورته اووايي هاکې واچوه

منم د مينې تقاضې منمه
قسم دې ما به هيڅ وېلې نه وو
خو واره چې خولې مېږو او خوړې

ځوانه ځوانۍ او د سپرلې مازيګر
داسې په يو بل کښې غرق شوي وو مونږ
چې رانه ورکې د خپل کور لارې شوې

خلق دې کار کښې زمونږ کار نه لري
حد کښې دې اوسي کنې ښه به نه وي
مونږ خو په بيعه ځان له شر اخلو

تېښته د ژوند له تقاضو نه کوم
هر څه په سر سترګو منم شيرينې
خو ګوتې او يو کښې دو بېدل ښه نه وي

خدای ښته دشمن مې خوشحالېږي په څه
دا خو مې لوېه د ژوندون ګټه ده
چې محبت کښې مې تاوان کړے دے

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

منم قریب دي خو صحرا کښې د ژوند
ستا ځوانۍ مرګ مسکي مسکي ګواښونه
د محرومۍ احساس په شا تمبوي

○

ځان پخپل زور باندې ژوندے ساتمه
ګنې نو زه خو د قاتل اوښکه یم
ماله به څوک په زړه کښې ځاے راکوي

○

ژاړې له سره لوېشته لرې کړې
داڅې بصر له کوره شپې مه کوه
ګنې نو ځان حلالوم لالیه

دومره پوهېږې نه ماشومه ده لا
ځان ترې بچې ورک شي چې ما اووینې
لا حادثو هوښیاره کړې نه ده

○

څوارلس کلیزې پېغلې ماته ویل
پوهه په بخت ده په عمرونو نه ده
تا به دا خپلې تجربې دهوکه کړي

○

خوشحالېدم ورته بې ځایه هسې
چې د کېږدې تېښتې مې اوېدلې
پرې مې کړې مني ځان له د بېتو څوکې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپه کښې له کوره پښتنې نهٔ اوځي
مرګ دې روا دے خو ځه خپل کالهٔ ته
دَ نمر خاتهٔ نه مخکښې ځان رسوه

زما دَ زړهٔ داغونه پړق اووهي
سپوږمۍ چې کور جوړ کړي نو تود شپه بيا
ما سره ستورې پټ پټونې کوي

بې وفا نهٔ يم خو شيرينې زما
دَ زانګو سېل چې را روان اووينم
زړهٔ زما هسې په هوا غوندې شي

پرېږ دوه خښکه په تا ملا وتړم
وس چې دې اورسيې بې خوندې نو تهٔ
دَ خپل مېړهٔ خبره هم نهٔ منې

هرو قلم ترې راخستلے نهٔ شم
ماشومه سازه کړې له ځانه وائې
راله په لاس باندې کمړې جوړه کا

ددې خبرې په مطلب نهٔ رسم
وائې چې ستانه زړهٔ اوزګاره شمه
بيا به ښاروو ته بوتاوه کومه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو چاته څه او چاته څه بانه شي
د شلو ژړندو که راوتې وې خو
ګېږ شوې اخر د لوپټې پسکي کښې

خلقو په ما بدګمانې کړې دي
ثابت که یو جرم هم نهٔ شي په ما
زهٔ به له دې کلي نه کډه کوم

نوره مې هیڅ باندې پروا نشته خو
چې ستا تر دره مې در اورسوې
عقلونه زار شه له هغې تېندکه

ګرانه شوه ډېره د پښتو یالنه
پلار یې په سونړ یانلې چرګه کړي دا
لور یې د شپې تیارهٔ کښې کور پرېښې دے

غلهٔ راختلي دي په کور، غلي شه
سوځ ته مې پرېږده که څهٔ لار راوځي
خلاص به له سره شو غوبل مهٔ کوه

راوړي چې ماله پلوشې د سحر
څوک یې پلوُ قدرې هم اونهٔ وینې
کور ته د شپې تیارهٔ کښې ځان رسوي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

طوفان یې یو نیي جولۍ ته دَ چا
وائي نور وړاندي مې نظر نهٔ لګي
لاس راله راکړه کښې غرقه شومه

په ژوند کښې کټه او تاوان څهٔ وي لا
پرېږده چې غرق شومه پروا نشته څو
چې دَ وادهٔ ارمان مې اورژېدهٔ

مور یې نن پلار ته په حیرت اوویل
خدائے شته چې لور مو وادهٔ کړې ده نو
اوس هرو موږ کره مېلمه نهٔ راځي

اووائي نهٔ پوري کوم تکریزي
رانه چې بل وطن ته ځې مینه
نو سرهٔ لاسونه دې په شرق اوکړي

دَ ښتنې کومه ادا اوښتایم
په کومه ورځ چې زهٔ په کور کښې نهٔ یم
له آئینې نه هم سترونه کوي

څوک ورته پوره هم کتلے نشي
آ چې سرتوره را اوځي له کوره
ټول چاپېر چل شي لوپټه لوپټه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

سارۀ سارۀ اهسونه ښاله کوي
ستا د ځوانۍ تاوُ چې راپورته شي نو
اوبۀ اوبۀ شي ټول د داوړي بتان

زۀ ښۀ تپوس کوم او تۀ ښۀ وائې
يوه خبره دې هم روغه نۀوي
تا جوړ په اوښ باندې سورلي کړيده

خوښه دې خپله ده خو ياد اوسه
ګرځې به تل خاورې په سر سپونې
چې د خاوند سترګو کښې خاورې تولي

د ښار ماحول درنه ښادر لرې کړه
ياد کړه جهاز چې به راپورته شو نو
شوې به کوټې ته په يو دَو دننه

وائي بې ځايه طمعې مۀ کړه له ما
اوتره دا ټټو په سپورې ګنې
څوک به سپوا مانه خرابه نۀ وي

زۀ يې له ځان سره حيران کړمه نن
ما چې ترې اوکړلو تپوس دَ عمر
پېغلې انګۍ کښې په خرپوسو شولې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

یم د تعبیر د بلاګانو خوراک
په کوم فریب باندې دهوکه کړم ځان
یاران په بهره باندې پیاز ګرځوي

دا ښه انصاف دے آفرین شه په تا
یو خوا اوښان خلق په بهره وهي
بل خوا څوک ګفت قدرې کولے نشي

پردي وطن کښې مې زړه خورغوندي شو
له ځانه ورکې ښایسته پېغلوکې
مسافران درته یادېږي که نه

مهمه دا چې ستا د زور ننه بمه
خو چې زما ګریوان ته لاس اچوې
نو ستا شمله به شي کومه له تا

سترګې په ما باندې بېخي توري دي
کورته په ډېره سوده پس راغلمه
په سرو جنازو مې استقبال مه کوه

دومره زبېښلي یم د ژوند حادثو
اونه چې هر کورکښې مېوه اونیسي
په ما د ګانو بارانونه کېږي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبرې پټې پاتې کښېنې کلمه
مېرمنې تاکه شونډې اوګنډلې
واڼې خوشبو ستا دَ بدن رازونه

خولې راته وازې حادثې اونیسي
له کوره ورک شوې چې له کوره اوځو
مونږ دَ ژوندون په کوم پړاؤ پراته یُو

ما ورته ویل چې کله مهٔ پرېږده خو
مِنې کېده نه خلکه تېر مابنام یُ
دَ ښار په چوک کښې خودکشي اوکړه

خاورې دَ یکنک په خوند پوے شمه زهٔ
ذره هم خپل سې ته نهٔ پرېږدي ما
شپږینه ماته مېلوګان ګسه وي

دا نهٔ چې پوے نهٔ یم په سود او په زیان
خو چې خبره دَ پښتو راشي نو
زهٔ به په چتې پسې باز پرېږدمه

منزل ته کښې مرحلې پاتې دي
لا دَ کمڅو ولونه مه پرانیزه
چرته تیارهٔ لار کښې تیندک نهٔ شمه

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدایه شته په خپلو کښې څه پس پس کوي
ځانونه غلي کړي چې ما او وويني
څه راز داري خو شته د مور او د لور

زه چې د سيند چپو ته کور مه نو
راشي په سترګو مې لاسونه کېږدي
وايي څه او وايه چې څوک يمه زه

بنه روغ رمټ يم چې بيا يمه زه
کور ته چې راشم نو بې حاله شمه
چا جوړ په ما باندې تاويد کړے دے

دا حقيقت د چا نه پټ خو نه دے
د رنګ سپړلو پسې لړند بن و ځکه
سو بن په صحرا کښې او به خوړ کړے دے

سو بن به سپوږمۍ ته وو ځوا ختلي
افسوس خو دا دے چې زمونږه د کور
درشل که او درېږي، ديوال پرېوځي

بنګړي په لېچو کښې په خيال شرنګوه
چې په سينه کښې مې غورځنګ راشي نو
په درياب و نو کښې کشتۍ لاهو شي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځان چې دې ما باندې ناجانه کړو، نو
نور به سپوا له دې نه څه دایمه
بنګړي دې مات شه د پینزیبو سره

ددې ستم به څه تعبیر کوي څوک
بنسه چې مې غرق کړې نو شیرینه وایې
توبه توبه داسې به بیا نه کوم

چې هلو ځلو کښې د ژوند کېږې شوې
د میاندو تینو کښې شوده او چې شولو
دا نوے نسل به په چا پسې ځي

غم زموږ تږوږې خوشحالي او خورې
عمرونه اوشو چې زموږ وطن کښې
ختمې روزې شي خو اختر رانه شي

ورسره دېرې معجزې دي منم
خو زړه د بنګلو نه تپوس کومه
د زړه د رنځ علاج مې چا سره دے

دا لیونے یوه پوښتنه کوي
ستاسو د ښار په نرګسي فضا کښې
څوک شته چې لاس کېږدي په سر د یتیم

Scanned by CamScanner

دومره خو حق شته په دې ښکلو زما
چې ئې په زړهٔ پورې ښهٔ کلک اونیسم
دَ ښائستونو، دَ جمال شاعر یم

دې کښې به راز څهٔ وي پوهېږمه نه
په سمندر چې بارانونه کېږي
او سوزې تندې نه زمونږ فصلونه

خاورې په سر باندې انبار شه په زما
وېښل مې څوک کښې چا بربنډ کړمه جوله
مور چې دَ لور له سره شال راښکلو

ښو به په خپلو کښې پښتو کوو مونږ
څه چې ارمان دَ زړونو اورژو
څوک دَ اختر په ورځ روژه نهٔ نیسي

ساه راله دوبه دَ سپرلي هوا کړه
اوس دَ الفت طمعې دَ چا نه اوکړم
دَ ګل سینه کښې هم دَ کاڼي زړهٔ دے

دَ خدائے نه اوېرېږه، غلے شه بس
سکښې مابنام دے لاړو نمر پرېوتهٔ
خوله به دې ګونګه شي خبرې مهٔ کوه

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

څوک تري خبر دي
دَ ژوند بلا غمونه
زما په سر دي

○

اوبڼي ماړهٔ شو
څو ملکان دَ کلي
دَ لوږي مړهٔ شو

○

ځمه چې وړاندې
نو اسمان هم راکوز شي
او بو ته لاندې

قد مې لونږي
او جينکی دَ کلي
ما ته پښېږي

○

غم مې لږ سپک شو
ما آئينې ته کتل
ځان رانه ورک شو

○

مخ مې بد رنګ شي
چې پيري هوا اوګي
آئينه زنګ شي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

اور دې سينو کښې
شيرينې مه ډوبېږه
په ګوټ اوبو کښې

ځان باندې تنګې
پشكال غرمه شوې
وه سپرلي رنګې

لوټ شو اخلاص کښې
اووايه پاتې څه شو
د ګل په لاس کښې

ستا به تلوار وي
خو که د پلار وي نو هم
ژرنده په وار وي

څوک وارخطا دي
راته چې وائي دروغ
وايم رښتيا دي

پيغلې چې پاسي
د ډېرو خولو نه ورته
لاړې راځاځي

Scanned by CamScanner

دا مينوې ښارېږي
په هر قدم غوځوي
د عاشق جړېږي

اور کېږي الغبستي
ستا تصويرونه ګورم
خوب رانه تښتي

کور ته دې زړ ځي
ژرنده د سوال، په اوبو
چېرته کېږي ګرځي

په تال چې ځانګي
ځنې زړه ستړې پېغلې
اور ته ورداننګي

مخ چې دې بنګل کړم
خدائے شته د هرې سيمې
خاورې به ګل کړم

نيت دې خراب دے
ګنې نو هر وګړے
ګل د ګلاب دے

(c) ketabton.com: The Digital Library

ساه اوځي مانه
په کومه لاړلې ته
دَ زړهٔ درمانه

منزل دې ورک شي
په تهوله لار چې سړے
له ښې سپک شي

جنګونه کیږي
په تویودو دَ وینو
تندے ماتیږي

وینې به تل څکي
چې دا ښاریان همېشه
پې دَ بوتل څکي

نمر چې پرېوځي
ستا له ګرېوان نه زما
لاسونه اوځي

بل په ما اور دے
دَ اوښکو دوو څاڅکو کښې
بې حده زور دے

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دړدونه زیات شي
زړهٔ مې په واک کښې نهٔ دے
سر به مې مات شي

باران ورېږي
په زړونو اور بلوي
وېنې څڅېږي

سپېلي چې لاړ شي
هر څوک په غم اخته کړي
کلي وېجاړ شي

يو خوب او خيال دے
کارغهٔ نده کړے کله
دَ زرکې چال دے

دا څهٔ ناتار دے
اوس هر يو کور دَ کلي
دَ ښار بازار دے

زړهٔ مې غرقاب شو
دَ اوښکو يو څاڅکے هم
ما ته درياب شو

Scanned by CamScanner

خوشے فنکار ئې
دَ پېغلو بُت سازَوې
هسې اوزګار ئې

○

غرق شولې لاړې
خوراک او څښاک چې کوې
اوس به ولاړې

○

هسې به ونه شې
چې ترې اوبهٔ نهٔ اوڅې
کومې به شنه شې

شماري بس ستوري
دَ شپې راپاسوې ما
کار راله ګوري

○

کښېنه کم بختې
څوک دې مېراته نکړي
دَ ګلو لښتې

○

سندرې وائې
را تول دې نهٔ کړمه زهٔ
مړ شومه هائې

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوس په هر لوري
اور مو په سر وروي
د اونو سپوري

○

اووايې پوے شوې
ته چې مئين شوې په ما
لاړلې توے شوې

○

تيکاله غواړې
لمبه چې نکرم تنور
بچې مې ژاړي

کور مې زړه تنګ شي
چې نيمه شپه چرګ کښي
د بنګړو شرنګ شي

○

اوس هسې ژاړي
نه راځي خولې ته بېرته
توکلې لاړې

○

دا څه قيامت دے
ځواني دې شوخه ده او
تصوير دې نت دے

Scanned by CamScanner

خوشې دستور شو
پاڼه چې ستا زیړه شوه ،
نو مخ دې سور شو

کور کښې تنها یم
اوس به د زړهٔ زخمونه
چا ته زهٔ ښایم

ژوند څه رنګین شي
وریځې تښتي په شا
اسمان به شین شي

وائي کوکو یم
راته پښتنې ټپې
زهٔ هائیکو یم

قصه خانې کښې
ښکاري کاږهٔ مخونه
په آئینې کښې

یم په وسواس کښې
ګلونه مړاوي نهٔ شي
د چا په لاس کښې

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستا چې ښکالو شي
د زړهٔ درزا ستړه شي
هوا په رو شي

ځې زما سپوږمې
وائي هر څهٔ منم خو
راته به ګورې

ژوند څومره تریخ دے
ذهن اودهٔ دے په خوب
او زړهٔ مې ویښ دے

راته بخښنې
وائي غنې ډېره ده
واورې وریږي

سم له ماښامه
شفق شفق خوره شوه
یو مکمل اندامه

زما حیا ده
منم چې لور ستا ده خو
ښځه زما ده

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

پښتونه نغښتي
پېغلې را اوو تلي
له کوره تښتي

ښکاره به غلا شي
تا ته چې ګورمه زه
دار مې خطا شي

زړونه درزېږي
چې آئينې جوړېږي
کاڼي ماتېږي

ژوند مې رنګين شو
راکښې مستي راغلې
سر چې مې سپين شو

اوبه دې زور شه
چې ماتوې حدونه
څه څه دې تور شه

سر که مې سپين دے
په هېڅ هم نه پوهېږي
سودم ته شين دے

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ کلي خلق ځکه ړاندهٔ خو نهٔ دي
خداے شته مړی ته به دي لاس پرېوځي
چې دَ هتیانو غلا په تېږه کوي

○

اووایُ بوتل دَ اکسیجن کښې دے
ایتکو ته هسې خوشحالېږي ځکه
څوک سپوږمي نهٔ دي چې تا یادوي

○

زړهٔ غوټوي دَ اوازونو فرېب
چې مېنانو نه نغمې هېرې شوي
نو په پنجرو کښې يې مارغان بندي کړل

څو مره سنګینه حادثه ده دَ ژوند
خپتې مو اوخوړې جذبې دَ وفا
يو بل ته اوس دَ مينې خط نهٔ ليکو

○

دَ خپل بنایُست له زوره نهٔ دي خبر
دراز قامته ، جادوګرې پېغلې
ډېر مې کچه کړې چې منتر پخوي

○

شپږينې تا سره له دغې ويرې
وادهٔ ته غاړه ايخودلے نه شم
زما به تا سره کوږ دن ماته شي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا کتابونه په نظم کښې لره
زه به له خپله کوره ورک نه ومه
که هره لاره د منزل لاره وه

نن یوې پېغلې خپلې مور ته وېل
بیا به د خېر طمعې له ما نه کوې
چې زوړ سړي ته مې په زور وادوې

چې مزدورې په کومه ورځ اونه کړې
بچي يې ټوله شپه د لوږې ژاړي
د مزدورانو ورځ دې نه نمانځي څوک

داسې ښاغلي هم لیدلي دي ما
څانونه لوټ کړي په ادا د ډمو
او خپلو ښځو له جامه نه کوي

چې یې زما دیدن را یاد شي کله
بلې ته اوښکې په سره غومبه کښې
زر د کوټې وسپل را والوځوي

ناسا پې کړنګه کړي نیازبینه وايي
د زړه په سر مې په ټوپک اوولئ
خو چړهنګې په لاس کښې مه رانیسه

Scanned by CamScanner

دَ زړهٔ درزا مې په اختیار کښې نهٔ ده
ښار کښې جوړ او شو له دَ بم چاودنه
دَ کور تمبه دې په یو درز دړې شوه

یوسمه چرته دَ ارمان جنازه
تا چې دَ کور ورونه بند کړل په ما
ما له به څوک په زړهٔ کښې ځائے راکوي

یوه جګړه کښې زمونږ دَ کلي
خلقو را ښکل دَ ادیرې حدونه
ټول بیا دَ یو دَ بل په حد کښې مړهٔ شو

بې ځایه ما سره ایرې مهٔ وهه
ډمه بس ډمه وي که هر څهٔ وائي
نهٔ دَ چا لور وي او نهٔ خور وي دَ چا

دَ پښتنو پېغلو ثاني نشته دے
چې څوک يې اونهٔ کړي تپوس نو خپله
ګلاب ګلاب ځواني په کور زړه کړي

دَ ستومانۍ زېږګي يې خولې نه وتل
چې ستړے مهٔ شې ورته ما ووئیل
دَ لېونۍ شونډې يو رپ اونیوې

(c) ketabton.com: The Digital Library

پېغله چې ما نه اسېرويو اخلي
ساه په سکېندو شي ځه په ګرانه وايي
ستا سوځه خيال دے د واده باره کښې

په چاپېر چل کښې خرابي دومره دي
په کومه ورځ چې پرې سختي اونکړم
وېرم که په خپله ښځه ظلم کوم

سر مې قربان کړم خو د چا دپاره
دلته چې قدر د جذبو نشته دے
ختې به څوک په درسال کښې کوي

ته د ژوندون د مايوسو علاج يې
خورې ورې زلفې خورې ورې کا
چې انتظار څوک د سحر نه کوي

داسې نخوره کړم ازمېښتونو د ژوند
شېرينې ستا خانه بدوش يادونه
اوس د زړه دشته کښې پړاو نه کوي

الله دې خير اوکړي په صدر چوک کښې
ګمارې ګيا دې اشارې ماتوي
او هسپيان خپلو کښې ګپ لګوي

Scanned by CamScanner

جرم د چا، سزا د چا لوېږه ده
يو د پوليس له سترګو ځان ساتي او
بل په يوه پيسه قانون خرڅوي

سپک راته مه ګورې که غږ نه کوو
ګنې خوبونه به مو هم کړو حرام
موږ د چا ميراث خواره خو نه يو

زړه ئې غلبېل، زلفې ئې تار په تار وي
وېل ئې زه ډېره بې خونده يم
ګنې نو ته هم هېرېدې شې له چا

شېرينې اوباسه زکوٰة د حُسن
دا افتونه نازلېږي ځکه
چې په وطن کښې څوک خيرات نه کوي

سر به بې ځايه درله څه خوږوم
د پښتنو له هوښيارۍ نه لوګې
کورونه وران کړي چې جړې سازوي

په څه پوهېږې نه ماشومه ئې لا
دروغ رښتيا به دې ښکاره هله شي
کله چې ستا ځواني مېوه اونيسي

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

لاس راله مهٔ راوړه نادانې جینی
بلا ګرمي ده په وجود کښې زما
پام چې پېتری چرته لمبه اونکړي

ډېر تورزنان به داسې هم اووینئ
چې ئې سرګند شي دَ ګناه رازونه
نور زر په خپله بنځه تور پورې کړي

شیرینه اووائې په ډېره مینه
چرته خو لار غلطوه لا نیه
ویرېږم لار چرته غلطه نهٔ کړم

چې څهٔ بلا ئې ته ئې حسه جینی
زما د زړهٔ دَ قیامتونو درزاء
خدائیګو دَ کاڼي بت کښې ساه راولي

یې دَ سرو سپینو خزانه شیرینې
درته خراب دَ چا نیتونه نهٔ شي
کشي را اوسپړه، ماران پرانیزه

دا نظر ونه به تیندک خوري ضرور
ستاسو دَ ښار کږو وږو لارو کښې
وه کلالیه سم کړ څېدلے شي څوک

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ژوند د حُسن ننداري ځهٔ کوو
درانهٔ پښتانه ونه مو پراته دي په سر
کالهٔ ته ځو که چرته ملا نېغه کړو

پرېږده چي ښېغلي ځي په خپله لاره
چېرهٔ يې مه کښې ستومانه به شي
تورې پڅې دي که راپارې شولې

وايم چي ټولي ستوماني به اوځي
خو ولې دا ارمان مې اونهٔ رژي
کور ته چي راشمه نو لا ستړے شم

شيرينه اوواېٔ قربان شم له تا
غزل غزل مي راخوربږي په زړهٔ
ستا هاېسکو رانه تېږي هېرې کړې

دوه ورځي ژوند دے تاته ښهٔ پته ده
زړهٔ ته راجخته شه دَ ناز مېرمنې
سر کښې پرېږده دَ شيطان مهٔ منه

زما له ځانه دومره طمع نهٔ وه
خو چي قدم بږدم دَ کابل جينکۍ
راته په لارو کښې شينه دي ګلونه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زهٔ يې له سترګو لګېدو اووېستم
مالہ قسم راکړي چې غږ مهٔ کوه
او خپله تهول کلے خبر کړي په ځان

شکر دے سترګې زما اوړي نهٔ دي
غريب سړے يم خو ګل څانګې زما
دَ چا عشقونو ته پښتېږ مه نه

ګڼ تصويرونه شي خوارهٔ په ذهن
عېن چې په نيمه شپه زمونږ کلي کېنې
دَ سپو غپا شي ، هنګامه جوړه شي

دَ حسن انتها خبره ولې نهٔ ده
غو تهې چې ګل شي په قيامت کښې دَ ژوند
ځان راته ډېر خدا ئېګو پيکه ښکاره شي

زنه مې اونيسي ، سلګو کښې واڼي
خلق خو خلقو باندې چل نـده کوي
کور نه په نيمه شپه بهر مهٔ اوځه

سيند ته ګلونه ورګندار کړي واڼي
څهٔ عملي کارونه هم وي پکار
زمونږ ه مېنې کتابي مېنې دي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې دَ یاران شپې رانېکې شي کله
هاغه ماتم شي راپه یاد دَ کلي
لچه کورونه چې اوبو اوړي وو

○

دَ انتظار هم څه حدونه شته دے
چې تر قیامته وي ولاړ دغسې
بیا مجبوراً خلق قطار ماتوي

○

وې دَ بنایُست دَ بڼ شمشاد حسینې
چې ځان دې نهٔ پېژندهٔ ښکارې هسې
لکه په ګڼو کېنې چې اوبۀ وي روان

زما دَ خاوُرو کور جوګه نهٔ وُ ستا
شپېږ پېغې ما په اسمانونو غوښتې
څهٔ اوکړم خدائے رالـه په زمکه راکړې

○

اول دې ځان کښې دومره توان راولې
چې په خندا کړې قیامتونه دَ ژوند
بیغلې دې تا سره سیالي نهٔ کوي

○

توبې ویستلې یو نوکر ورپُل ئې
کورکښې چې صبب نهٔ وي بي بي ظالمه
ډیر ناروا کارونه اخلې لله ما

Scanned by CamScanner

هر څوک چې څه اوکړي، ربېي هغه
لار کښې کښېنه مه خپله لار اخله
ستا پخپل کور کښې هم تور سرې شته دے

تاوده، ساړه که دي د ژوند اوبيدل
پېغلې مستۍ به درنه تېرې اوځي
بیا به په تا باندې غوټه رانشي

سترګې له دغې ویرې نه پرانیزم
زما د زړه په رنګې تېق اونه چوي
ته چې شېرينې پوکنې پرسوې

زغم به کوې د هر که حالات شي خراب
لاس چې د ورور مرۍ ته وانه چوي
د کور انګن کښې څوک دېوال نه وهي

سمه شه بنځې په خپل حد کښې اوسه
زه د تېول کلي نه نفرت درکوم
ته راته کور کښې دېوالونه وهې

واورې زما که ې منې او که نه
که لږ مو هم سُست کړو په بنځو پړے
بیا به ترې ګرې او بېزې جوړې وي

زړونو کښې اور د مینې بل کړی کښې
بې حسي دومره په ماحول خوره ده
سم پکښې خدایګو واوره کېږي سړې

راته ستا یاد داسې سرور راکوي
لکه د ژمي په واورینه شپه کښې
څوک په کمره کښې انګیټۍ بله کړي

پېغلې د ښار پارک کښې راټولې وې نن
وبل یې راغله یووېشتمه صدۍ
ځې چې د کود درشلې اوغورځوو

ښېرینې زړه دې نرم شوې نه دے
نمانځې اوښکې عبث تویوې
کاڼې اویو کښې وراسته کېږي کله

شنه چې مې شونډه شي د قام د وړو
لکه د چړګو د بچو بغرې شي
اوښکلې خپلو کښې ډېران بیلوي

لږ انتظار د محرومۍ یې اوکړه
ترڅو چې چړګه کوړکه شوې نه وي
نو په هاګو باندې بچې نه کښېني

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

د قام تور سري دي سر توري نهٔ شي
تازه تازه غوميق غوميق پېغاې اوس
ګرځي خيرات پسې ، داکي غوريځوي

فتنه فساد به تري جوړېږي ضرور
چې د خوارانو نه خانان د کلي
د کور چارې مزدوري هم اونيسي

مات شي بچني د مصوّر قلمه
زما د خيال د شهزادګۍ رنګونه
خدائې شته چې ټول دي په اوبو وړي دي

لاړه شاماله صدي هم تېره شوه
خو لا زموني وطن کښي هاغه رنګي
خالق د غار نه راوتلي نهٔ دي

وښل مې رافلله پووېشتمه صدي
دې کښي کوشه کښې يو ملنګ چغه کړي
سحر را اونهٔ ختهٔ، شپه تېره شوه

تا به وشل چې مړه ژوندي ستا يمه
خو داسې کوې مجبوري دي وي نن
فريم نه چې تا زما تصوير دري کړو

څهٔ اوشو خبر دے کاڼي پېژني نه
مانه دې هاغه ورځې هېرې نهٔ دي
چې په خټګل به ې اوده پرتاه وې

دېره کم عقله ئې زما ليونۍ
اوس دَچا خولې څوک ګنډلې نهٔ شي
زما په سر پاسره شر مهٔ کوه

مونږ په جامو کښې نهٔ ځائيږو په دې
چې دا ده راغله يو ويشتمه صدي
کور که سو وران شو نو پروا دَ څهٔ ده

اوسنه دا خاطر دې جمع لره
مالله په څه سترګو کښې چيق راکوي
ستا په کنالر کښې خو اوسېږمه نه

ورته مې اووې حيثيت څهٔ دے ستا
وېل ئې غواړم چې بربنډه نهٔ شي څوک
پرتو غا نسو نه جوړوم لاليه

پېغلو کې ناوې خپل خاوند ته وېل
هر څهٔ چې کېږي پابندي نهٔ منم
زهٔ خو څهٔ ستا لاسو ته ناسته نهٔ يم

زړه مې تېق اوچوي چې مېچن ګرځوي
شپې يې نحس به شي دمه يې کښې خوره
رب به زمونږه دا نېستي غوښې کړي

جذبه جذبه دي د ساحل خوبونه
غورځنګ غورځنګ بېخي د شپې ځواني ده
سپوږمۍ په دې کښې هم سترونه کوي

د شپې طوفان چې شي راخور په زمکه
زړه د بې خونده اورکو له غمه
پورته په ستورو کښې پناه اخلم

ګله اوورېږي د نکهت قافلې
له ګله د ګل ورږمه ورږمه خورېږم
خوبونه وينم تعبير ونه وړشم

تږوله د زړ او زور خيره ده اوس
ستاسو ځخونه په چا نه شوکوم
څوک د جرګو هلو پروا نه کوي

د نوي نسل څومره لوړ زړونه دي
د پلار نيکه هلو ونه هم ورکوي
په اديرو باندې پلازې اودروي

زوم خپلې خواخې ته څرګنده کړله
بیا به زما نه هم ګیلې نه کوې
لور دې مدام ما سره ژبه کوې

لږه سر ټیټه دره یه خویه نه دره
که دغه یو عیب تر ښه هم او وتو
نوره قسم دے ډېره ښه جینۍ دره

ته هم په پوزه باندې نه پرېږدې پېڅ
زه هم د هائې بلې پرېشر مریض یم
زموږ د دواړو ګذاره ګرانه ده

د نمر پیتاوي ته لا ناست نه یمه
چې څوک تمبه زموږ د کور او ووهي
او وائي خان ویښ دې چې ښکار الله به څو

خدائے شته که غم وي که ښادي د کلي
واغوندي پېغلې د رېښمینو لباس
په ما د اوسپنو ښینې او چیچي

په بې اسرو پورې خندا مه کوه
بس کړه د خدائے نه لږه ویره اوکړه
د چا ازار دې چرته اونه ووهي

زړهٔ به اخر څنګه زما شي په ځای
سر کله او خورم کله نیم پاتې شم
سپوږمۍ په یو مقام ولاړه نهٔ وي

څهٔ ناروا دَ فاصلو دهوکه ده
چې یو ساعت یوازې کښېنمه نو
زهٔ په خپل ځان هم بدګمانه شمه

نیکارې چې خاورې مې په سر اړوي
زهٔ ورته نیم نیم پاتې کښېنمه نه
او لا میوه ئې هم نیولې نهٔ ده.

دې کښې څوک لاره دَ منزل اوموي
ګوره ځنګل کښې بیا په نیمه شپه کښې
دَ اورکو قافله لوټ کړله چا

موږ ځکه سر باندې خپې ګرځوو
چې دَ صحرا شپه بې باوره شپه وي
پړق دَ بجلۍ شي دَ باران شپه شي

یاران شپې شپې ورېږي مګر
اورونه بل دي دَ نغتر په اونو
بیا چرته تندر په ځنګل پرېوته

داسې که څاڅکي څاڅکي کېږي ګلي
دا تښندغرې زړه مې اور اونه کړي
شا به شپې شپې راووريږه

دَ خدائے کارونو کښې څوک څه اووائي
ما چې يې طمعې دَ خوږو کولې
دَ کربلې نه هم ترخه اوخته

يمه په هر ښکلي مئين شيرينې
واړه رنګونه چې راټول شي په ځائے
ترېنه دَ نمر سپينه رڼا جوړه شي

بيا چرته پېغلې ستومانې اوباسي
ګېنې نو داسې چرته شوې نه وو
دَ کوږ غنچې او دَ چينار اونو کښې

وائي جولۍ به مې تر څو خالي وي
ګلونه نهٔ کېږي انګڼ کښې زما
ما چرته شاړ کوڅې ته اوغورځوه

زما زړا يې دَ زړهٔ تاؤ کموي
دَ پشکال خوب چې سپوا شي کله
پېغلې ځارې دَ بارانونو لارې

اوسپاري خلق سرو لمبو ته دَ ژوند
راشې بيا يو ساعت له نهٔ او درېږې
ښکلې، زمونږه دَ وطن سپرلې دې

له جنګه ورستو يې پخلا کړم پدې
سر مې ماتېږي لېونے نهٔ شمه
يوه د سپين ګولۍ خوراکړه کنه

پېغلو کې هر قدم په خيال اخُله
ستا چې له سره لوپټه پرېوته
راله .بجلۍ سخته جټکه راکړله

ښهٔ سمه دمه وې کارونه کړې
خو دَ شهلا زړهٔ کښې څهٔ غلا ده ضرور
ساک تړې سيلۍ يوسي چې ما اووينې

دَ زړهٔ دړزا راله په ځائے اودروي
ټک ټک چې اورم دَ ګړيال، شېرينې
وايم که ما باندې څوک ډزې کوي

کڼ اوازونه مې سنګسار کړي ضمير
وايم که څوک مې په مرګ غلي شو
پېغلې چې خپو کښې ګونګرو کان اوتړي

(c) ketabton.com: The Digital Library

هسې بې ځایه اوس فریاد مه کوه
ستا د سینو غوټۍ هوارې څه شي
پسې چې ماشوم له د فیډر ورکوې

راله حلوا د ناشتې پخه کړې
بیا راشې غوږ کښې راته پټ اووایې
د سرو نتکۍ راله جوړې او که نه

سم له ماښامه چراغونه وژنې
په تا کښې څه ناڅه تیاره خوښه دې
خدائے شته له ما سره دې بیا ویره کړه

ځنې کاروانه د چاوس کښې نه وې
هر څه کیدے شي لیونی خو کله
کملونه کښېږي د انځر اونو کښې

تا بیا کومه د یو نوي سفر
اوس به په دې باندې څه زړه خوړم چې
د خوب تعبیر مې اپوټه اوخته

اوښکې مې سترګو نه روانې نه دي
دا خو د کلي د ګودر په غاړه
قطار قطار پېغلې ټیلونه کوي

Scanned by CamScanner

رب دې ژوندي لره څو سوچ کومه
خلق به خپل مړي اوس چېرته اوړي
کلي اباد شو مقبرې ورانې شوې

د زړه زخمونه چا ته ښايمه نه
پکښې بې شمېره حادثې دي د ژوند
زه د سپېرلو رنګونه ستايمه نه

راوړي له ځان سره بهار اورونه
لمبه لمبه پکښې سوزېږي خلق
بل دي د ژوند په هره لار اورونه

مړم چې څوک نوم د انتظار اخلي
په ما به ټول کلي ته اور ورته کړي
ښکلي د هر چا سره لار اخلي

د زړه زورونه لېونتوب اوخوړل
اوس به زړې خبرې څه يادوم
ټول تعبيرونه رانه خوب اوخوړل

چې زمانه ټوله په خوب اوده شي
تړينه راپورته شي سازونه د ژوند
د کلي ښار ارهټ کېنې څوک دېره دي

زما تصوير ته ئې ژړل وېل ئې
پېغله د مرغۍ مې درله هم راوړې وو
اے د انځر ګله چې چرته به ئې

○

خدائ زورور دي مشران د کلي
چې د لمن داغ ته مې ګوتې نيسي
او نېغه لار راته ښودلے نۀ شي

○

مړ نۀ شم ځائے راکړه د زړۀ په کور کښې
تاوده، ساړۀ که د ژوند ما اووهي
زما به ډبل نمونيا شي ګلې

شپېلنه ګونجې په تندي راولي
وائي رښتيا رښتيا خبره کوه
ستا د جامو استري په څۀ ماته شوه

○

بې شماره داسې رنځوران شته دے چې
تمېز د جنس او د جمال نۀ کوي
اووائي ټول خوندونه يو رنګې دي

○

ستا د ښائست د فريبونو نه زار
خو لږ مې پرېږده چې ځان اوپېژنم
ما د بوډۍ په تال کښې مۀ ځانګوه

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

خپلو همځولو ته شهرينه وائي
سر ته ئې خبر شه خو باور مې نشي
رغېږي نه د پشکال لېوني

پوزه دې پرې نه کړې د قام لېونې
درنه په لاره شرېدلې نه شم
ته د واده نه پس هم سمه نه شوې

پېغلو وېل مونږ ته گناه نشته دے
چې د خپل کور ورونه بند شي په چا
نو خاخا چا سره لاړ اخلي

ئې د نازونو اسوناى شپږيني
ځان چياله ورننه کړې په لاس
ګنې دنګونه به دې تول والوځي

وائي کيالې دې په سر سترګو منم
مانه باد وړې غلطي شوې دې
خو لاس چې مات شي خپلې غاړې ته ځي

ميانه دې په داسې پښتنو بوره شه
پاسې پردې تور سرې او تختوې
بيا ئې د خوښه دو څوک تپوس نه کوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دادې خبرې څه جواز خو به وي
خدایه شته چې چا د چا نه غلا کړېده
د باز د جالې نه تېښته اسوځي

خدایه شته خبره به صفا کومه
دا خو ښځې بې انصافي ده کړنه
اوس چې د ورور تېلوګنې خوږېدې سوځي

کورګنې ستا تل مرغۍ زرین ښه نه وي
هیڅ بیا له خپله ځانه نه شي خېز
ښځې راپاسې خاوندان قتلوي

تېښتاه له خپله ځانه ځله کوي
پرېږده د سر سپوږې دې مه ورکوه
خدایه شته د کور اوږې څوک نه پرېکوي

زمکه به ولې په ما تنګه نه وي
چې ستا چینار چینار ځواني شېرینې
تل د اسمان سره خبرې کوي

دا سې بې واره مې ستا کاني نه وي
خو چې ګلونه نارنجان اونیسي
بیا مې سېزي ستا د بدن خوشبوئي

Scanned by CamScanner

زړهٔ دې له غمه تښتېدلے نهٔ شم
هر څهٔ ته ستا له پاره غاړه ږدمه
بس کنه لار راباندې مهٔ جوړوه

په مړو حساب دې تماشګير دَ حُسن
ستا دَ نظر تاوُ يې چې اووهي نو
دَ کيکدانو اوښې چپړه اونيسي

ستا نژمېدو راکښې سختې راوسته
چې را رواني دې شوې اوښکې په مخ
کاڼي اوبو شو او اوبو کاڼې شوې

په څهٔ ناترسې اوړېدلے يمه
وائي که بل چاته دې اوکاتهٔ نو
ستا کسيره کښې به اوبهٔ اوڅکمه

خوښه دې خپله ده خو ياد اولره
چې جوارګرو سره مينه کوے
نو خپل عزت به هم په داوُ لګوې

مينه کوو خو مينه پېژنو نه
تهٔ دَ هَوا په اَس سوره الوځې
او ځان له برمه غورځولے دے ما

(c) ketabton.com: The Digital Library

بره د ستورو او سپوږمۍ وطن کښې
مینه د مار خپله ده شیرینې زما
لږه په خیال کښ څه سرتوره نه شې

○

اووائې کرانه! پښتنه پېغله یم
یو د ناموس سودا مې مه کوه نو
هر څه به ستا له سره زار کړمه زه

○

چې خپل لوظونه ورته یاد کړمه زه
خبره واروي شپېلي کښې وائې
مور مې ناروغه ده بابا خبروم

اووائې ژوند دې شوګیرو او خوږو
په نیمه شپه چې اوبه خوړله څې نو
خدائګو زما له زړه نه اور پورته شي

○

سترګې به خاورې د پېغلوکو ورشي
د شپې په هر پار کښې چرګان پاسي او
څانګو نه پرق وهي بانګونه وائې

○

بنګل مې لاسونه کړي ژړا کښې وائې
ته چې زما ګناه په سر اخلې
دغه نیکې به دې مدام یادوم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

رب دې په دې خبره ما ښه نيسي
پېغلې د ښار داسې پېکه پېکه دي
لکه چې خوند ترېنه اوبو اوړے وي

○

منم خبرې زما عادت نه دے خو
چې پښتنې پېغلې لغړې ګرځي
اور دې د صدر په بازار پورې شي

○

نور به عذاب څه نازلېږي په مونږ
پېغلې تور سرې چې سر تورې نه شي
بيا ئې په ښار کښې څوک عزت نه کوي

شېرين ځاني او ښه ځوانې به د مينې
باران کله لرې چې ستا او ورېږي
نو هواګانې سوړ د چم ځني شي

○

پښتنې ښځې خپل خاوند ته او وئيل
ګرانه ! که مال دې پتلون راوړه نو
په دوه ميله ټوپک به ځان او وژنم

○

درنه واده ښځې لښه او وهسته
جوړې خاوند دې زوزور اوخته
تا خو د بوقې نه بلا غوښتله

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه سپېڅلې تجربه مې اوشوه
اوس په کم اصلو اعتبار نهٔ کوم
خاوره دَ لوے ډېرانه اخلمه زهٔ

ستا دَ اوږدو زلفو بلا واخلمه
دَ ژوند طوفان کښې په چا ملامه نهٔ تره
مار هم پردې لاس باندې نهٔ وژنې څوک

دَ محبت له عظمتونو نه زار
چې دَ زامنو ئې ودونه جوړ شي
میاندې په سپین سر ګډا کانې کوي

وائي له لور او خور تپوس کوي څوک
کوئ چې هر څهٔ کوئ ستاسو خوښه
زهٔ دَ پردي ډېران خځله یمه

ماتېږي کانړې تل په کانې باندې
زهٔ جاروګې چاته وهلے نهٔ شم
ورکړې ما نهٔ دي ډېران له لتې

زور مې په ځائے دے خوغور ځنګ نهٔ کوم
ګنې په ما باندې دَ ښار مېړنو
نن دَ ګډانو غوښې هم اوخوړې

Scanned by CamScanner

خدایه شته هیڅ پاتې ملامته نه یم
لوړو او تندو که وژلم نو هم
چرته مې لاس چاته نیولی نه دی

اوس به د ځان څه صفائي کومه
ځکه بالاخره سړی شومه زه
شیرینې تا سره مې ښه کړې وو

خدایږو په خوند پسې د ژوند راندۀ شو
اې د ځوانۍ د تقاضو سپرلیه
زمونږه کلي ته به راشې که نه

شیرینې ډېره نا اوزګاره یې خو
ته چې له ځان سره یوازې شې نو
دا ځواني مرګ درته یادېږي که نه

د زوراور اوبهٔ په لوړه خېژي
آ چې بد خویه یادېږه کلي کښې
د خپو تلې مې هم هغه ښکلوي

رب دې ژوندی لره خوږوب دې کړمه
زهٔ به چکس کښې خاڅخا راتلمه
راته چې ملامته په اوبو کښې وې تهٔ

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورسره سیل له د سیند ونو نهٔ ځم
هسې تړې هم زړهٔ صبرولے نهٔ شم
او د مځې غوښه بلا ګړمه وي

سر توره مهٔ شې خود ناز مېړمنې
داسې طوفان راپورته شوے دے چې
په سینه ورځ خلقو نه لار ورکوي

چرته له دغې غمه مړ نهٔ شمه
ځان باندې ژوند خاورې ایرې کړې عبث
په جینکو هړو ځوانې رانهٔ شي

چې څهٔ کړې هغه به رسېږي مدام
پکښې نیلام چرته ناموس دې نهٔ شي
پردو پټو کښې کړوندې مهٔ کوه

یو څاڅکے وینه راکښې پاتې نهٔ شوه
تورې شپېلۍ چې کله ما اولېدې
زما د خپو لاسو نه دم اووتهٔ

او خاندې غوږ کښې راته اووائي پټ
تا ته به ځان قلقلاخان ښکارې خو
خلق به تا پسې ملنډې کوي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووائې ټولې د قسمت لوبې دي
خلق تکیا دي سنړکان لوټي او
زمونږه تنکي مینې پسې نه کوي

وائې تر څو پورې په زغم تېرم
زۀ درته کور کښې لمغرې کومه
څې په کوڅو کښې لورغې کوې تۀ

کم عقلې هسې پرېشانه يې تۀ
د محبت غمونه بوجه خو نۀ وي
سترګې ينهو باندې درنېږي کله

منم چې ګڼې محرومي مو دي خو
ګلے زمونږه هیروشیما نۀ دے
چې د سپرلو پکښې وږمې شنډې شي

مینه اوباسې له زړګو نه ویرې
اوس که اوښان ساقي شيريني زما
نو دروازې دې د کور تړلې نۀ شي

اخر به مړ شم که دا حال وي زما
هيڅکلې مې يو ساعت له نۀ اودرېږي
آ لېونې مې همېشه ياد وي

Scanned by CamScanner

وار چې خطا نه کړې سینه لویه کړه
څومره ځلې ورته او غورځېږې
خو پلیتېږې نه روانې اوبه

د ژوند له هر ازمېښت نه تېښته کوې
راته معلومه د رقیب توره ده
ما د جبو له ماده مه وېروه

ستا په فریب کښې څنګه راشمه زه
زما د ژوند غرمو کښې سر سپین شو او
ته لا د تورې پشکال ګیدړه یې

ټټ چې دې نه شي د ښایست رنګونه
ځان زه د مړو ښخو ته نیسمه خو
لکه د سوي لاس په تا ساتمه

اووایې ټول د اکسیجن کمې دي
هیڅوک ته هسې خوشحالېږې خله
څوک لېونې نه دي چې تا یادوي

دومره بېلا خولې راته وازې شې چې
په دېره تېره کښې هم هیڅ نه راشمه
د کوهې خټه په کوهې اولګې

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دومره سپوا شوه په وطن کښې لوږه
اوس څوک روټۍ ته انتظار نه کوي
بس په اوښو اوړو شخوندونه وهي

خپله ګناه چې ئې منلې ده نو
پرېږده نور ورته هيڅ غږ مه کوه
غل څوک د کوره پورې نه زغلوي

مصريانۍ دې شک کښې اچوي ما
بيا دې څه ګنده ګنستلې ده جوړه
راته چې خاندې او شپېلۍ غږوې

زما د زړه دروازې ځايه نه ده
ستا په وفا باندې شکمن نه يمه
خو مطلبي په خټه اور لګوي

رب دې دروغ کړي خو ويرېږمه زه
زما احساس داسې ښکلن غونډې شو
جوړ په دې کلي کښې چينې اوچې شوې

وېل ئې رب دې پکښې خير واچوي
نن راته زړه داسې کچه کچه شو
لکه هاګۍ چې څوک اومه اوګوټي

Scanned by CamScanner

وائي له هر چا په ما ګران دے ولې
زما چې نه مني نو څه اوکړمه
رب دې ئې مړ کړي چې ترې خلاصه شمه

چې مې په زړه باندې تیاره راځي نو
سر کړي سر تور لوپټه اوغورځوي
وائي را اورسېږي پېړه بابا

را باندې خوا د خلقو مه بخوره
مونږه چې خپل منځ کښې جنګونه کوو
خدائے شته د ډېرو پکښې غوا ننګ شي

کومه ګناه ده چې ئې خلق کوي
دا د وطن په خاوره څه شوي دي
چې د چینار اونې له مونږه اوځي

رب دې کانړه کړي د شیطان غوږونه
ښه په مړه ګېډه مې تېر ماسخوتن
په ګل وریتو لېچو خوب کړے دے

پرېږده زما په کار کښې کار مه لره
ښځې ما خپل سمي ته پرېږده ګڼي
تا به په دریو کانړو طلاقه کړمه

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

شیرینې ما باندې احسان مهٔ کوه
زما دَ زړهٔ زخمونه نهٔ رغیږې
څو چې ګوزک نهٔ شي پړسوب اونکړي

لاس یې تنګ شوے دَخاوند دے ځکه
وائي که ماله یې نتکې جوړه کړه
خولې ته به چونګ خاورې ورواچومه

لکه غوټۍ ځان کښې راټوله اوسې
لا دې دَ ژوند زهر کوټلي نهٔ دي
ځکه دې زمکه باندې خپې نهٔ لګي

خدائے شته چنګونه خونبوونه خو
ددې خبرې ضمانت څهٔ دے چې
زما دښمن به په ما وژنهٔ کوي

له دې نه لویه خوشحالي به څهٔ وي
ستا دَ خاورین وجود بلا واخلمه
اوږې کښې واورې شي لمبې ژمې کښې

میاندې دې لارې دَ بچو ښارې خو
چې په لندن کښې څوک سبق اووائي
آ په کچه ستېشن اودرېږي کله

Scanned by CamScanner

زهٔ تقاضې دَ محبت پېښ نم
شېرينې څنګ کښې مې وېرېږي څله
پاخهٔ رنګونه په اوبو کښې نهٔ ځي

اووانې دومره نادیدکه نهٔ یم
خو اوږې سترګې زمانه چې وینم
دَ سرو چاړهٔ په ړمانه منړمه

جوړې دستور نوے کوي وختونه
ما خو مېړے هم ازارکړے نهٔ دے
دَ کلي خلق مې په څهٔ قتلوي

زهٔ دې له ښکار منې کومه نه خو
هسې له تانه يو تپوس کومه
ستا په سرخکو باندې زړهٔ نهٔ سوزي ؟

ډېر په بې ځایه وخت دې اورتهلم
داسې لړکل شومه شېرينې زما
لکه چې بانګ نه څوک بانګې اوشړي

تهٔ نيه له لوږې نه مړ شوے نهٔ وے
ښکارې ! ښکاره بې انصافي دې اوکړه
مارغانو جالو کښې بچې راوړي وو

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدائے شته ژړا د زړهٔ د درد نامه ده
چرته مې حق د چا لوټلے نهٔ وي
زما په سترګو کښې د چا اوښکې دي

ساه ترې وېستلے شم په دوؤ ګوتو کښې
خو سوچ چې اوکړم وایم سر دې اوخوړي
څوک به پلیت ډنډ ته اوس کاڼي اولي

نور د فرېب دامونه مهٔ غوړوئ
زما نظر دهوکه کېدلے نهٔ شي
زهٔ څهٔ د دوؤ مېښو کټې خو نهٔ یم

زما ددې وهم علاج به څهٔ وي
خو چې ګلونه په خندا اووینم
وایم که ناوې د وطن کونډه شوه

د خدائے قدرت دے څهٔ به وایه نه
هغوي په ماکوي دبګې د قتل
څوک چې ځان ځان نه شړے نهٔ شي

د بې حسۍ هم وڅهٔ حد نشته دے
زهٔ چې سرګند کړمه د زړهٔ زخمونه
ګلونه مړاوي شي په شین بوټي کښې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدای شته په زړه کښې مې هېڅ غلا نشته خو
دَ چم فضا دومره خرابه ده چې
ځان راته هسې ګنهګار ښکاره شي

تېوس کوم دې کښې ګناه چا ته ده
ما مشران دَ کلي وژني په دې
چې زهٔ دَ هر چا سره مینه کوم

نور زهٔ انصاف دَ چا نه نهٔ غواړمه
که وس مې اورسېد شېرینې زما
واړه کړې خولې به په سوک سموم

څوک دَ تخلیق له درده څهٔ دې خبر
ګوتې چې نیسم حادثو ته دَ ژوند
دَ خوند رنځور ترې فحاشې جوړه کړې

اوواېه پاتې په تاوان کښې دې څوک
ستاسو چړګان هم په خوله بنهٔ نهٔ لګي
او موږ له ساګو سره ګوتې اوخوړو

زهر خوارهٔ دې په فضا کښې دَ چم
ما دَ مارغانو ژبې هم زده کړې خو
دَ بدامنۍ علاج مې هېڅ اونهٔ شو

Scanned by CamScanner

بلا د ژوند ضرورتونه دي خو
چرته جذبې پکښې سنګسارې نه شي
پرېږده د کاڼو تجارت مه کوه

ډېرې بې خونده جنګړې دي د ښار
کله چې وخت د امتحان راشي نو
ځان پسې بند کړي د پاتې روم ورونه

اندېښنې هم وي د الوت لاره کښې
ولې د ژوند د حادثو له ويرې
د باز وزرې خو څوک نه پرېکوي

منم چې ژوند سره دې مينه ده خو
بيا به دې هر څه نه باور پورته شي
که دې د ښار په هسپتال کښې شپه شوه

منمه ستاسو مرتبه لويه ده
خو ګورئ پام چې غلطي او نه کړئ
مونږه څه هم اوبو زاوړلي نه يو

رڼا خو نه وژني فکرونه د چا
خدايږګو په ذهن مې تياره راولي
دا بېخ وتلي د بجلۍ بلونه

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

یو سپوږمۍ په ډک بازار کښې وېښل
څوک چې وسله باندې مضبوط نه وي نو
هاغه به خوشنده وسیلې لټوي

زړه مې یو درز اوکړې پرېشانه شمه
خاورې به یاد کړي د ګلونو په سر
دا هوسکانې چې ورېږي خوروي

منم فضا ئې معطره کړه خو
خدائې شته دا حق ورله ورکړے دے چا
هوا په څه وېشي وږمې د ګلو

محبتونه فاصلې نه مني
دا سرحدونه د نظر دهوکه ده
اوبه په ډانګ چا بېلې کړې نه دي

ښېرینه وائي که سیلۍ راغله نو
خدائې شته چې پړمخې را اوغورځېږي
زمونږ د کور تمبه وښو اوخوړه

په یو نظر چې بیا ئې زړه دمه شوم
اوس راله ټوله شپه زورونه کوي
نو ستومانی مې د وجود اونه ځي

پرېږده دا ستا دَ وس خبره نهٔ ده
هغوي دَ سر په سپوري اور لګوي
څوک چې خشاک له دَ کور اوني وهي

دَ بدنصیبو په دې وران کلي کښې
مارغان چې جالې جوړوي شېرینې
دَ طوفانونو علامې ښکاره شي

هېڅ پلنبې نهٔ وو دَ ژوندون خوندونه
چې دَ اسمان څوکې ته اورسېدم
راله ارمان راغې دَ خپلې زمکې

بې له خندهٔ وچې راله راشي ژړا
جوړې زما دَ لاشعور په شپه کښې
سر تورې پېغلې ماتمونه کوي

ډېرې شلېدلې. دَ رقیب سترګې دي
چې آئینه ورته په لاس کړمه نو
دَ سپې څرمن په ځان راواچوي زر

وینه مو جام نهٔ شي واورېنه شپه ده
منم شېرینې ډېره ګرانه ده خو
کټوه چغه کړه دَ زیتون تیلو کښې

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

بې وسه شوی یم بې ننګه نهٔ یم
په بد حالۍ باندې مې مهٔ تېروځه
غوښه که اوسوزي پښتې نه ښهٔ وي

داسې ناراسته کړو دَ ژوند عشقونو
اوس چې بجلې لاړه شي سخت اورې کښې
ځان ته بېوزې هم وهلې نهٔ شو

دَ چا ناموس پکښې جوړ لوټ کړلو چا
چې قافلې پکښې دَ رنګ مېشتهٔ وې
هلته دَ کاڼو بارانونه کېږي

زهٔ تقاضې دَ مینې ښهٔ پېژنم
ولې زما هم څه غوښتنې شته دے
څه څهٔ دَ لوبو ګوډاګے خو نهٔ یم

منم چې هیڅ ترینه سازېږي نه خو
دَ چا دَ بس سپورې هم نهٔ ورکوي
له تعبیرونو نه خوبونه ښهٔ وي

دا تقدس مې له ګناه ویروي
راته چې جخته شي ګلرنګې ، له تا
دَ ګوتم بده مجسمه جوړه شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

پکښې هیڅ لارې د منزل نښته دے
ترې ګېرچاپېر دي د صحرا ریګونه
انسان په ورانې جزیرې کښې اوسي

چې ئې زما ګرمه ګرمي اولیده
نو دار خطا ښېغلې له خپلې ویرې
د ازغکې اوبه په ما اوڅکلې

غلے که ناست یم خوخوږ ګېږمه زه
ما خاموشی کانې کولے نه شي
غرونه لاوا شیندي چې غږ اونکړي

زه قدغنونه په چا نه پژدمه خو
ښه ته په ښه بد ته به بد وایمه
جګړه ، جیمات کښې خلق فرق کوي

پرېږده د ښځې بد دې مه وایه اوس
که دې د لاس لاندې ساتلې شوه نو
داسې په سر باندې به ته ختله

ورته چې وایم ښائسته جینۍ ده
شپېرینه وائې دې کښې شک نشته دے
خو لږه پوزه ئې کږه غونډې ده

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپې چې اوس ښارېږي دَ سپوږمۍ پلوشې
ما په ساحل دَ خپل احساس لاهو کړې
ستا دَ ښایُست دَ موسیقۍ موجونه

ټکور ټکور به مې زخمونه نهٔ وي
چې مې په ټول وجود دَ ناز مېړمنه
لکه دَ ژمي دَ غرمې خوره شې

او منه به هسې دَ شپې مهٔ وایه
نور لا ورمېږه څرېکې وهلې نهٔ وي
چې لار کښې لوټ شي دَ ورمو قافلې

وږمه وږمه شي په هَوا کښې ورکه
او پاڼې پاڼې شي په لار کښې خوره
غوټۍ چې ګل شوه پکښې پاتې څه شي

رب به مې روغ کړي که ناروغه یمه
دَ ډاکټرانو دوائي نهٔ خورمه
اوس به په ځان څهٔ تجربې کومه

اوس دې ستم ته دَ ژوند څهٔ اووایم
چې زهٔ دَ خپلې تندې حال وایمه
نو په سیندونو کښې اوبهٔ اوچې شي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

په زړهٔ چاوُدون پورې مې خاندې ځله
چې لوږه تنده شوه سپوا کلي کښې
دَ ښار په بڼک باندې ډاکه پرېوته

زهٔ به دې زهرو باندې نهٔ وژلم
ځکه به له ما نه اړولے وُ تا
نو ما به ساه هم اخستلې نهٔ وه

وائي شکونه په تا نهٔ کوم خو
داسې بې وخته چې له کوره اوځې
زهٔ دې دَ زړهٔ له زوره خلاصه کړمه

شپېلنه وائي له نظره به شې
هله قدم ږده له دُرشله بهر
چې بسپېلنې درته لوګي کړمه زهٔ

ما به له دې بلا نه څوک خلاصوي
تهٔ چې په نیمه شپه کمسې پرانیزې
پېرِیان راپاسي په ما کټ واړوي

چې هلو ځلو ئې هیڅ خوند اونکړو
کونړې وېلې هرڅهٔ په شرق اوګله
خو رب دې اوس زما خاوند اوبخښي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپېړيني ستا کېږي په سر سترګو خو
که دې زما دا بده ورځ اولیده
درنه به اوتښتي د شپې خوبونه

○

خامخا زړه به خرابېږي زما
لا خو مې سترګې هم ورغلې نه وي
تا د کچه خو به راپاسولم

○

بس چې نه کړې له درشل نه قدم
چې يې ډولۍ د پلار له کوره اوځي
پوه شه د ښځې جنازه پورته شوه

د ژوند رفتار لا اودروله شي څوک
داسې په وړاندې زمانه لاړه شي
چې آئينه دانه وانه لاړه شي

○

له خپل عادته اوړېدې نه شي څوک
اووايي دا ځل راته غږ مه کوه
بيا به قسم دې داسې کار نه کوم

○

څنګه توبه که يې ويستلې ده هم
په پټو سترګو پرې باور مه کوه
پړې که اوسوزي خو وَل وي پکښې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

چا درته اوښودلې دا خبرې
چې د پهانسۍ تختې ته ما خېژوې
اووايه ستا خوله کښې د چا ژبه ده

خدائے شته چې کاڼې جوړ په کور شو زما
مېرمنه داسې لله کله شوه چې
ټکيا ده توت ته بېکيانه واڼې

ستا سر تېږې خو ياد دې کلې کښې
تن دې د چا سترګې ليدلې دې چې
د پېوکښې نه دې هوا وتې ده

اوس راته خاندې چې مې سر غوڅوې
ياد کړه چې ځان به مې له توقې وژنهٔ
نو تا به کړيکه کړې چې غرقه شومه

مردار خوارهٔ وي د ذلت سره مخ
رب نه د باز غوندې فطرت اوغواړه
پړپړې ده د بل په نمړۍ شخوند مهٔ وهه

توره راواخله سر پرې غوڅ کړه زما
که د جابر سلطان په وړاندې چرې
حقه خبره ما کولې نهٔ شوه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدائے شته چې ساه لاله تیاره دوبوي
شمع له دې غمه وژلې ده ما
دَ پتنګانو خون راپورې نهٔ شي

دَ خپل ماشوم خیال به ئې نهٔ ساتلو
چې رب ترې واخست نو اوس لمغه بنځه
ځان سره غېږ کښې ګوره ګې ګرځوي

بې شکه ځان بنائې شریفه وینه
دا درته نهٔ وایم چې بد دې اووے
خو دَ یو لاس ګوتې هم فرق لري

وار مې خطا وې چې قیامت رانهٔ شي
خو چې چاپېره اذانونه واورم
زړهٔ مې قرار شي په سجده پرېوځم

زهٔ مجاهد یم دَ اسلام اومنئ
ډېر ګنهګار یم خو که وخت راغې نو
زما دَ توري زور به هم اووینئ

سائنس دے ګڼو تضادونو کښې ورک
که مرحله دَ اختلاف راځي نو
په پښتو ستړګو به قرآن پسې ځم

Scanned by CamScanner

کافي ږې دومره اطمينان ما لره
چې مظلومانو سره مرسته کوم
او د ظالم مرۍ ته لاس اچوم

ما کښې هم کښې خرابۍ دي منم
هڅه د خپل ځان زه صفائي نه کوم
خو رب دې نېکو ته اوس پام کړي زما

توبې او باسمه توبې ماتوم
بلا کمزورې يم بې وسه يمه
رب ته زارۍ کوم چې ما اوبخښي

يم بت شکن بت پرستي نه کوم
له انسانانو په څه طمعې اوکړم
زه لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰه وايمه

نن راته جهل کښې يو قيدي اوويل
هره خبره باندې سوچ وي پکار
توکلې لاړې خولې ته نه راځي بيا

تا چې ډالۍ کړې راواپس د مينې
د هغې پلار په رنګې حال شو زما
چې ناوې لور ورته په کور ناسته وي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

لږ خو د عقل نه هم کار اخله
اوس چې په ګوره باندې مړې دښمنان
خله ئې زهرو باندې اووژنه

زه د انسان بې حرمتې نه کوم
خو چې وېنا د پیغمبرؐ رد کوې
نو کوخه ډب سپې ترېنه ښه ګڼمه

د سیاسي رهنما ژوند خاورې شه
د امرسې خوندئې په خوله کښې وې لا
یو زوراور ئې بې نېتې کسه کړې

اثر پرېوځې په ماحول د ګناه
د ښار له خلقو چوړ غېرت اووتو
دوه ازمرې یوه پنجرې کښې اوسې

موشګافئ دې ئې په شرق اولګې
چې شریعت سره په لاره نه ځې
بېځې زه داسې تصوف نه منم

خنګه وې نوره د ایمان کمزورې
دانه چې اوس د جمعې مونځ شې قضا
زړه ئې کښې زره هم ملامته نه شم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښځې صفا خبره اوکړمه خو
ګڼې مطلبونه ترې یاران اخلي
چاته له ویرې اوس سلام نهٔ کوم

ګڼې ښاغلتونه مې په سترګو کېنې وي
خو بې وسه یې رانغوړي داسې کړي
لکه دَ ناوې ځې په اور اوسوزي

بې حیایه ضد دې داسې ریز مریز کړم
لکه بد بخته پښتنه پېغله چې
له ډېره سوخته خپل بنګړي ماتوي

هیڅ تر ینه طمع دَ انصاف مه کوه
چې عقیده یې جوړه شوې وي دا
جنګ کنې روا شي ناروا کاروند

زهٔ پخپل کور باندې تېر اوځمه اوس
هم یوه لار ده هره ورځ پرې ځمه
خو روزانه راته خپرې بدلوي

وښل یې داسې ځه خبره نهٔ وه
خو هیڅ بې هیڅه چې رابرګ شوې په ما
تا جوړ مهې پسې شو ملې ځکلې دي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

مهٔ وايه، نهٔ پټېږې نمر په ګوته
راسره داسې ګوته تا اوکړه چې
په غرېدلو ستر ګو هيڅ نهٔ وينم

دَ تکلّف محتاجه نهٔ ده، مينه
وس چې دې نهٔ رسي زما لېونۍ
تاوده ستونه راته خله کوې

که مې په کور کښې هيڅ درک نهٔ لګي
خو چې ميلمه راکړه راشي نو بيا
ورله ځېل ځان حلالوے شمه

بلا خوندونه به پکښې وي منم
خو دا دَ مينې سپکاوے ګڼمه
تنده دَ ګل په پرخه نهٔ ماتوم

اونې په دغه غم کښې ځان اوخوړه
زما پخې مېوې به دې موسم کښې
دَ چا سپېرو حبولو ته ځان غورځوي

خپله لمنه په ځان مهٔ اړوه
دا تهٔ چې يل يربنړوې اومنه
ستا به له سره هم پټکے پرېوځي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووایه ښاده ورځ به څهٔ اووینې
چې دوه پېسې دا پښتانهٔ اوګټي
ټوله شپه دې ګډوې حجره کښې

زار د ښاریانو له نرمۍ نه شمه
ښځې ئې دومره په سر اوختلې
اوس ترې پېستې له لوښے هم نهٔ موې

لکه شیشه مې زړهٔ ذره ذره شي
د شپې چې پاسې د دنیا قاتلان
په کانړو اولې د کوڅو بلبونه

دا بې نیازي د محبت اووینه
وائې د لوږې نه دې مړه شمه خو
راشه به ښار ته مزدورۍ له نهٔ ځې

د نرخه مهٔ اوځه د ګلې اوځه
ستا مجبورۍ بې ځایه نهٔ دې منم
خو څوک به چم مالت کښې غلانهٔ کوي

پېۍ چې د تې ماشوم له نهٔ ورکوې
تهٔ ځان ته مور په څهٔ خبره وائې
سپۍ هم بچو ته خپل شودهٔ ورکوي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ ساینس دا معجزه هم اوویني
میاندو ته دا سې ستنې اولګوي
چې په بڅو ورله زیږے راولي

چې ئې په ټې. وې اشتهار اوکتهٔ
وسُل ئې دا په نیکو ډېر ظلم دے
دوؤ ته سپوا بچي راوړے نهٔ شم

دَ خدائے کارونو کښې څوک څهٔ اووائې
زما نظر چې په لټون وُ دَ چا
اوس مې په سترګو باندې ښهٔ نهٔ لګي

هسې بې ځایه خوشحالیږي په څهٔ
ما چې تریاق دَ محبت څکلے دے
دَ مار په زهرو باندې نهٔ مرمه زهٔ

کور رانه ورک دے او دَ ژمي شپه ده
ستا دَ نظر تاوونه هم سارهٔ دي
دا بې حسي مې چرته کانړے نهٔ کړي

سترګې په دې کښې څهٔ مړې شي دَ چا
چې سر اوړهٔ ځان له پیدا کړمه زهٔ
نو دَ کارغانو سیل راتول شي په ما

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ چا په نهٔ غوښتلو هیڅ او نهٔ شو
دَ دوؤ په تېر کښې ئې لښ او زېړ ول
خاندانې منصوبې غرقه کړله

○

دَ احمقانو خندهٔ لکه خو نهٔ وي
وائې خوشحاله کورنۍ هغه ده
چې ماشومان پکښې غوبل نهٔ کوي

○

چرته دَ يو لاسه ختلې دے پړق
تا چې په خپو نکريزې پورې کړلې
زهٔ به دې هم تپوس له در نهٔ شمه

سر ترې قلم کړه ورته ګورې څه له
له دې نه لويه بې ننګي نشته دے
پلار چې راپاسې خپله لور خرڅوي

○

دَ پښتنو شمله به نهٔ ټيټوې
خبره ستا زما تر مينځه ده او
تهٔ دَ بېګم نه مشوره اخلې

○

رښتيا ويښا به په هر حال کښې کوم
ستر که زما دَ هيڅ نه هم نهٔ رپې
په ما تو تان څه له څنړې شيريني

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

وړې مبارک ورته د زړه وداده شه
څو ستا د سپين سر نه قربان شم ابي
داسي له ميانده و نه چې شو کوي

هر څه چې وو څو تا پاڅه چوړې نه کول
راته په شا چا ټپوسي ئې جوړ
داسې چې خولې پورې دې بچې اوترو

درسره دا خبره منه منمه
که زړه دې تور دے له دنيا نا هيله
نو بيا د ګور سفېدې شمله کوي

څوک د فطرت لارې نيولې نهٔ شي
زخم چې سپوا شي تاته به ښهٔ پته ده
ګرانې شهلا، اتش فشان شي غرونه

نن چې مې شونډې ورته اوچيچلې
وښل ئې خپل علاج په وخت وي پکار
ستا په مازغو کښې جوړ چينجي شوي دے

څوک ترېنه سماه ورځ بيدلې نهٔ شي
راغبهٔ ئې اوښکو په رخسار خوارهٔ کړهٔ
ښکاري چې بيا چاته اوبهٔ خړوي

Scanned by CamScanner

د وښ دا لوئ احسان به څوک هېروي
لا چينګې د ښو کالو نه وي
د پېغلتوب غوړځنګ ئې ملا ماته کړي

چا له هم نه ورکوي ځائ په زړه کښې
په صفايې باندې ئې مه تېروځه
هرو خپل ځ د اېنې نښته دے

سر که مې غواړې نو په خود کښې اسه
که سيادلی دې په ځان راوستلي
سر به هر څه ته ور په خولې کړم زه

زه حادثو را ژوندے کړے يمه
رانه چې لاس د مينې رانيکلو تا
د سينه چېچو راله پناه راکړله

ته خپله لور خور قرمېزنه کښه
خو ما څه داسې اورېدلي دي چې
خپله برجو له پردي باته بنه وي

د ژوند په هر پړاو تنور لمبه دے
د بارانونو انتظار مه کوه
چرته وريځې غرغنډه اونکړي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

راته ئې مهٔ وښيه ځړه پرېږدوه
یتیم که وي هم خدائ خوشحاله کړیو
خو دَ ژړا عادت ترې اونهٔ وتو

چا ته دَ سپي سرې نظر نهٔ کوي
هسې بې ځایه پرې ځان مهٔ سپکوه
کانې هغه درونده وي چې پروت وي په ځائې

دَ حقیقت زهر ګوټلي دي ما
زهٔ خو دَ خوب دنیا کښې نهٔ اوسمه
پېغله په څه غېږه کښې زوې راکوي

وینې ئې اوڅڅکلې زما دَ وجود
ما ډاکټرانو باندې مهٔ ګرځوئې
رب دې دَ خولې لاړې دارو کړي زما

زهٔ بدګمانه ستا په مینه نهٔ یم
خو څنګه زده کړم دَ راګونو ژبه
مزدور غریب دَ لوږې غوږ نهٔ وینی

شیریني دا یو اعتراف یه کوې
درد دَ خندا پرده کښې مهٔ پټوه
خلق دَ مات لوښي آواز پېژني

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ شاعر چاپ کتابونه

(۱) دَ رڼا سپوږي، پښتو شاعري (چاپ ۱۹۹۱ء)

(۲) ہم آئینوں کے قیدی، اردو شاعری (چاپ ۱۹۹۳ء)

(۳) سترګو کښې خوب دَ ځوانو ... دریاب دي نهٔ شو
پښتو شاعري (چاپ ۱۹۹۶ء)
روپے ایوارډ یافته چاچا کریم بخش ایوارډ ۱۹۹۶ء

(۴) راته غوږونو کښې بنګړي شرنګوي
دَ پښتو هائیکو مجموعه، (چاپ ۱۹۹۸ء)

(۵) ګرفت، اردو شاعري (چاپ ۱۹۹۹ء)

(۶) کاڼي دَ ګل په لاس کښې خوشنده نهٔ کوي
دَ پښتو هائیکو مجموعه، (چاپ ۲۰۰۰ء)

ناچاپ کتابونه

(۱) وایه زما دَ خوب تعبیر به څهٔ وي
پښتو شعري مجموعه

(۲) رضا ہمدانی شخصیت اور شاعری، ایم۔ فل مقاله

(۳) بیباکئ اظهار، دَ اردو تقریرونو مجموعه

Scanned by CamScanner

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library